ĢENERĀLADVOKĀTA F. DŽ. DŽEIKOBSA [*F. G. JACOBS*] SECINĀJUMI, sniegti 2005. gada 24. februārī [1]

I — Ievads

1. Šajā lietā Komisija iesniedz apelācijas sūdzību par Pirmās instances tiesas 2002. gada 5. decembra spriedumu (turpmāk tekstā — "pārsūdzētais spriedums") [2], ar kuru tika noraidīts Komisijas iebildums par prasības nepieņemamību, ko apvienība *Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum eV* (turpmāk tekstā — "*ARE*" vai "prasītāja") bija iesniegusi, apstrīdot Komisijas 1999. gada 22. decembra lēmumu (turpmāk tekstā — "apstrīdētais lēmums") [3].

2. Saskaņā ar šo apelācijas sūdzību rodas divi galvenie jautājumi. Pirmkārt, kādos apstākļos ir jāuzskata, ka apvienību tieši un individuāli skar Komisijas lēmums, saskaņā ar kuru tiek atļauts piešķirt atbalstu personām, kas nav apvienības biedri? Otrkārt, kādos apstākļos Pirmās instances tiesa drīkst interpretēt prasītājas prasības pamatus vai pēc savas iniciatīvas izvirzīt jaunu pamatu, lai attaisnotu secinājumu, ka prasītāja ir tikusi tieši un individuāli skarta?

Apelācijas priekšvēsture

Fakti

3. Ar apstrīdēto lēmumu Komisija, neuzsākot EKL 88. panta 2. punktā paredzēto formālo pārskatīšanas procedūru, neiebilda pret atbalstu, kas tika noteikts saskaņā ar atsevišķiem Vācijas *Entschädigungs- und Ausgleichsleistungsgesetz* (Likums par atlīdzībām un kompensācijām, turpmāk tekstā — "*EALG*") grozījumiem, kas tika izdarīti saskaņā ar *Ausgleichsleitungsgesetz* (turpmāk tekstā — "Kompensāciju likums").

1 — Oriģinālvaloda — angļu.

2 — Pirmās instances tiesas 2002. gada 5. decembra spriedums lietā T-114/00 *Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum*/Komisija (*Recueil*, II-5121. lpp.).

3 — OV 2000, C 46, 2. lpp.

4. Bija iecerēts, ka šo grozījumu rezultātā atbalsta sistēma būs saderīga ar kopējo tirgu, kā bija noteikts Komisijas iepriekšējā lēmumā par atbalsta sistēmu, 1999. gada 20. janvāra Lēmumā 1999/268/EK par zemes platību iegūšanu, ņemot vērā Vācijas Likumu par atlīdzībām un kompensācijām (turpmāk tekstā — "1999. gada 20. janvāra lēmums") [4].

5. Prasītāja ir organizācija, kurā apvienojušās grupas, kas saistītas ar jautājumiem par īpašumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarēs, piespiedu kārtā pārvietotajām personām un tām personām, pret kurām tika vērsta ekspropriācija, no ekspropriācijas cietušajiem ražošanas, amatniecības un tirdzniecības nozarēs, kā arī mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, kuru galvenā darbības vieta un izcelsmes valsts bija bijušajā Padomju okupācijas zonā vai bijušajā Vācijas Demokrātiskajā Republikā.

6. Pēc Vācijas apvienošanās 1990. gadā aptuveni 1,8 miljoni hektāru lauksaimniecībā izmantojamo zemju un mežu no Vācijas Demokrātiskās Republikas valsts īpašuma pārgāja Vācijas Federālās Republikas īpašumā.

7. Saskaņā ar Kompensāciju likumu, kas stājās spēkā 1994. gada 1. decembrī, atsevišķas bijušās Vācijas Demokrātiskās Republikas teritorijā esošās lauksaimniecībā izmantojamās zemes, kuru turētāja bija *Treuhandanstalt* — publisko tiesību iestāde, kas atbildīga par bijušās Vācijas Demokrātiskās Republikas uzņēmumu restrukturizāciju — dažādas personu kategorijas varēja iegūt savā īpašumā par mazāk nekā pusi no to patiesās tirgus vērtības.

8. Pirmajā no šādām kategorijām, kam ir priekšroka attiecībā uz zemes iegūšanu, ietilpst personas, kurām bija zemnieku saimniecības nomas līgumi; kādreizējo lauksaimniecības kooperatīvu tiesību pārņēmēji; piespiedu kārtā pārvietotās personas, kurām laikā no 1945. līdz 1949. gadam vai Vācijas Demokrātiskās Republikas laikā tika atņemts īpašums un kas kopš tā laika atkal apstrādā zemi; un par jaunsaimniekiem uzskatāmās personas, kuru īpašumā agrāk nebija zemes nevienā no jaunajām federālajām zemēm, ja visos gadījumos šīm personām 1990. gada 3. oktobrī bija pastāvīgās uzturēšanās vieta un 1996. gada 1. oktobrī tām bija ilgtermiņa zemes nomas līgumiskās attiecības saistībā ar kādreiz valsts īpašumā bijušo un tagad *Treuhandanstalt* privatizējamo zemi. Otrajā šādā kategorijā ietilpst bijušie zemes īpašnieki, kuriem zeme tika atņemta pirms 1949. gada, kuriem īpašums nav ticis atjaunots un kuri nav atsākuši nodarboties ar zemkopību tajā pašā vietā. Šīs personas var iegūt tikai to zemi, kuru nav nopirkušas personas, kas ietilpst pirmajā kategorijā.

9. Minētajā likumā bija paredzētas arī pirmpirkuma tiesības uz mežu, nosakot arī attiecīgās personu kategorijas.

4 — OV L 107, 21. lpp.

10. Vācijas un citu dalībvalstu pilsoņu par šo zemes iegūšanas sistēmu iesniegto sūdzību dēļ Komisija 1998. gada 18. martā uzsāka EKL 93. panta 2. punktā (tagadējais 88. panta 2. punkts; turpmākajā tekstā es ērtības labad izmantošu pašreizējo Līguma pantu numerācijas sistēmu) paredzēto pārskatīšanas procedūru [5].

11. Šīs pārskatīšanas procedūras rezultātā tika pieņemts 1999. gada 20. janvāra lēmums [6], ar kuru Komisija atzina, ka iepriekš minētā zemes platību iegūšanas sistēma nav saderīga ar kopējo tirgu, jo piešķirtie atbalsti bija pakārtoti priekšnoteikumam par pastāvīgās uzturēšanās vietu 1990. gada 3. oktobrī un bija pārkāpts maksimālais intensitātes apjoms atbalstam lauksaimniecības zemes iegūšanai. Šis apjoms bija ticis noteikts 35 % apmērā lauksaimniecībā izmantojamai zemei, kas neatradās mazāk piemērotos apvidos saskaņā ar Padomes 1997. gada 20. maija Regulu (EK) Nr. 950/97 par lauksaimniecības struktūru efektivitātes uzlabošanu [7]. Tika atzīts, ka citos šīs sistēmas aspektos atbalsta elementu nebija.

12. It īpaši ņemot vērā Kompensāciju likuma prasību par pastāvīgās uzturēšanās vietu 1990. gada 3. oktobrī, Komisija atzina, ka šajā likumā ir paredzētas priekšrocības fiziskām un juridiskām personām no jaunajām federālajām zemēm salīdzinājumā ar personām, kurām Vācijā nebija juridiskas adreses vai pastāvīgās uzturēšanās vietas, un tādēļ tas ir EKL 43.–48. pantā noteiktā diskriminācijas aizlieguma pārkāpums, jo *de facto* tie, kuri varēja šo nosacījumu izpildīt, gandrīz vienmēr bija Vācijas pilsoņi, it īpaši tie, kuru iepriekšējā dzīvesvieta bija bijusi jaunajās federālajās zemēs.

13. Tādēļ šī nosacījuma rezultātā personas, kas neatbilda kritērijam par (galveno) dzīvesvietu Vācijas Demokrātiskajā Republikā, tika izslēgtas. Izšķirošais kritērijs — "pastāvīgās uzturēšanās vieta 1990. gada 3. oktobrī" — bija attaisnojams tikai tad, ja tas bija kā nepieciešams, tā arī atbilstošs kritērijs, lai kalpotu likumdevēja izvirzītajam mērķim, tas ir, ietvert personas, kuras vai kuru ģimenes gadu desmitiem bija dzīvojušas un strādājušas Vācijas Demokrātiskajā Republikā.

14. Komisija uzskatīja, ka, lai sasniegtu šo mērķi, nebija nekādas vajadzības kā pastāvīgās uzturēšanās vietas atsauces datumu noteikt 1990. gada 3. oktobri, jo saskaņā ar Kompensāciju likuma 3. panta 1. punktu fiziskajām vai juridiskajām personām, kuras bija ieradušās no jauna, bija ļauts piedalīties zemes iegūšanas sistēmā, ja 1996. gada 1. oktobrī tām bija ilgtermiņa līgumiskās attiecības par tādas zemes nomu, kas agrāk bija valsts īpašumā un bija nodota privatizācijai *Treuhandanstalt*. Šīs pārskatīšanas procedūras laikā dalībnieki Komisiju skaidri

5 — OV C 215, 7. lpp.
6 — Minēts iepriekš 4. zemsvītras piezīmē.
7 — OV L 142, 1. lpp.

informēja, ka lielākā daļa ilgtermiņa nomas līgumu ir noslēgti ar austrumvāciešiem. No tā skaidri izriet, ka, pat ja tiktu atzīta likumdevēja paredzētā mērķa (proti, austrumvāciešu dalības zemes iegūšanas sistēmā) leģitimitāte, tā īstenošana praktiski nebūtu izjaukta, ja netiktu noteikts šis atsauces datums, t.i., 1990. gada 3. oktobris.

15. Ar to pašu 1999. gada 20. janvāra lēmumu Komisija Vācijas Federatīvajai Republikai uzdeva atgūt jau piešķirto ar kopējo tirgu nesaderīgo atbalstu un šīs sistēmas ietvaros atbalstus vairs nepiešķirt.

16. Pēc šī lēmuma pieņemšanas tika izstrādāts jauns likumprojekts — *Vermögensrechtsergänzungsgesetz* (Īpašuma tiesību papildinošais likums), ar ko atcēla un grozīja dažus zemes iegūšanas sistēmas noteikumus.

17. Šis jaunais projekts Komisijai tika paziņots, un tā to ar apstrīdēto lēmumu atļāva, neierosinot EKL 88. panta 2. punktā paredzēto pārskatīšanas procedūru.

18. Komisija atzina, ka tie aspekti, kuri ar tās 1999. gada 20. janvāra lēmumu tika atzīti par nesaderīgiem ar kopējo tirgu, likumprojektā nebija iekļauti. It īpaši tika atcelta 1990. gada 3. oktobra pastāvīgās uzturēšanās vietas prasība un atbalsta intensitāte tika noteikta 35 % apjomā (citiem vārdiem — attiecīgās zemes pirkuma vērtība tika noteikta par 35 % zemāka nekā tās patiesā vērtība). Galvenā prasība, lai iegūtu zemi par samazinātu cenu, turpmāk bija ilgtermiņa nomas līgums. Komisija arī konstatēja, ka, ņemot vērā Vācijas iestāžu sniegtās garantijas, pieejamās zemes platības bija pietiekamas, lai vērstu par labu jebkādu diskrimināciju, neatceļot saskaņā ar *EALG* sākotnējo redakciju noslēgtos līgumus.

19. Kaut gan jaunajos noteikumos vēl joprojām bija ietvertas prasības, kas, piemērojot citādi vienlīdzīgus kritērijus, būtu labvēlīgākas austrumvāciešiem, šāda priekšrocība atbilda mērķim restrukturizēt lauksaimniecību jaunajās federālajās zemēs, tajā pat laikā nodrošinot, ka attiecīgās personas vai to ģimenes, kas gadu desmitiem bija dzīvojušas un strādājušas Vācijas Demokrātiskajā Republikā, arī varēja gūt labumu no šiem noteikumiem. Savā 1999. gada 20. janvāra lēmumā Komisija bija atzinusi šī mērķa leģitimitāti un nebija to apstrīdējusi.

20. Ar šo atzinumu Komisija noraidīja virkni kritisku piezīmju, ko vairākas ieinteresētās

personas, tostarp arī prasītāja, tai adresēja tūlīt pēc 1999. gada 20. janvāra lēmuma pieņemšanas, uzskatīdamas, ka zemes iegūšanas sistēma, kaut arī tā vairs neietvēra 1990. gada 3. oktobra pastāvīgās uzturēšanās vietas prasību, joprojām bija diskriminējoša prasības par ilgtermiņa nomas līgumu dēļ, kas ir prasība, kurai būtu tāda pati iedarbība kā pastāvīgās uzturēšanās vietas prasībai un kuras dēļ nebūtu pieejams pietiekami daudz zemes platības.

21. Pēc tam, kad Komisija bija to ar lēmumu atļāvusi, Vācijas valdība pieņēma *Vermögensrechtsergänzungsgesetz.*

22. Ar 2000. gada 2. maijā Pirmās instances tiesas kancelejā iesniegto prasības pieteikumu prasītāja cēla prasību par apstrīdētā lēmuma atcelšanu.

Iebildums sakarā ar nepieņemamību

23. Komisija, ko atbalstīja Vācija, cēla iebildumus sakarā ar nepieņemamību divu iemeslu dēļ: pirmkārt, apstrīdētais lēmums tieši un individuāli neskar prasītāju; otrkārt prasītāja ir ļaunprātīgi izmantojusi procedūru.

24. Komisija apgalvoja, ka jāuzskata, ka lēmums par atbalstu individuāli skar tikai uzņēmumus, kas ir to uzņēmumu, kuri šo atbalstu saņem, konkurenti, it īpaši, ja tie ir aktīvi piedalījušies iepriekšējā galvenajā pārbaudē un ciktāl to stāvokli tirgū ietekmē atbalsts, uz kuru attiecas apstrīdētais lēmums.

25. Attiecībā uz tirgus dalībnieku apvienībām Komisija norādīja, ka tikai tās apvienības, kas ir aktīvi piedalījušās procedūrā saskaņā ar EKL 88. panta 2. punktu, var tikt uzskatītas par tādām, kuras individuāli skar šāds lēmums, ja tās ir tikušas ietekmētas kā sarunu dalībnieces vai ja tās darbojas viena vai vairāku to biedru vārdā, kuri paši būtu varējuši iesniegt pieņemamu prasību. Ņemot vērā lietas faktus, Komisija uzskatīja, ka prasītāja neatbilda šīm prasībām un tāpēc apstrīdētais lēmums to individuāli neskāra.

26. Komisija turklāt apgalvoja, ka prasība *a fortiori* nebija pieņemama tāpēc, ka zemes iegūšanas sistēma ir atbalsta sistēma, un, ja Komisija to atļauj, tad šāda piekrišana ir vispārēji piemērojams pasākums, kas tiek piemērots objektīvi noteiktās situācijās un kam ir tiesiskas sekas attiecībā uz tādām personu kategorijām, kas ir paredzētas vispārīgā un abstraktā veidā.

27. Visbeidzot Komisija apgalvoja, ka prasītāja pārstāvēja galvenokārt vai pat vienīgi vāciešu intereses, kamēr ar tās prasību Tiesa tika lūgta atzīt, ka apskatāmā zemes iegūšanas sistēma bija diskriminējoša pilsonības dēļ, un tādēļ Komisija nedrīkstēja tai piekrist.

28. Komisija secināja, ka nebija saistības starp prasītājas pašas interesēm un tām interesēm, ko tā pārstāvēja pašreizējā prasībā, kas nebija prasītājas pašas intereses. Apvienībai nav tiesību celt prasību saskaņā ar EKL 230. panta ceturto daļu, ja tā nepārstāv savu biedru intereses. Šajā sakarā Komisija norādīja, ka prasītājas biedri nebija citu dalībvalstu pilsoņi, bet gan personas, kurām kara laikā un pēckara laikā bijušajā Padomju okupācijas zonā un bijušajā Vācijas Demokrātiskajā Republikā ticis nodarīts kaitējums.

29. Vācija piekrita, ka prasība jāatzīst par nepieņemamu, jo apstrīdētais lēmums individuāli neskar prasītāju. Tā piebilda, ka atbalsta saņēmēji vēl nebija tikuši individuāli noteikti un nosaukti. Turklāt prasītāja nevarēja būt tieši skarta, jo nepastāvēja cēloņsakarība starp apstrīdēto lēmumu un prasītājas saskaņā ar konkurences tiesībām izvirzītajām interesēm. Pat ja tiktu atzīts, ka ir ticis pārkāpts diskriminācijas pilsonības dēļ aizlieguma princips, tas automātiski nenozīmētu, ka prasītājas pārstāvētie bijušie īpašnieki atgūtu zemi.

30. Gan Komisija, gan Vācija uzskatīja, ka prasītāja un tās biedri bija vairāk satraukti par izmaiņām zemes īpašumtiesību sistēmā, ko saskaņā ar EKL 295. pantu Kopienu tiesības nevar ietekmēt, nekā par savu konkurences pozīciju tirgū.

31. Prasītāja norādīja, ka, pirmkārt, tā pārstāvēja vairāk nekā tūkstoš zemkopības jomā strādājošus uzņēmumus, kas Kopienu tiesību izpratnē bija konkurenti personām, kuru labā darbojās zemes iegūšanas sistēma, un daži no tiem darbojās vienā un tajā pašā tirgū. Prasītāja turklāt uzsvēra, ka tās nolūks nebija panākt izmaiņas īpašumtiesību sistēmā, bet gan panākt, ka tiek izpildīts Komisijas pienākums rūpīgi pārbaudīt atbalstu, lai aizsargātu to prasītājas biedru saimnieciskās intereses, kuri bija atbalsta saņēmēju konkurenti.

32. Prasītāja uzskatīja, ka fakts, ka tā galvenokārt pārstāvēja vācu intereses, nebija jāņem vērā, paturot prātā tās biedru konku-

rētspējas stāvokli saskaņā ar Kopienu tiesībām. Turklāt prasītājai bija īpašs iemesls panākt apstrīdētā lēmuma atcelšanu, jo, ja diskriminācijas pilsonības dēļ aizliegums tiktu stingri piemērots, zemi nāktos pārdalīt un prasītājas biedriem rastos lielāka iespēja to saņemt.

33. Pirmās instances tiesas sēdē prasītāja piebilda, ka, pat ja Pirmās instances tiesa uzskatītu, ka tā nav uzņēmumu vai tirgus dalībnieku apvienība, tā ir jāuzskata par individuāli skartu ar apstrīdēto lēmumu tās kā sarunu dalībnieces ar Komisiju statusa un līdzdalības procedūrā dēļ.

Pārsūdzētais spriedums

34. Ar pārsūdzēto spriedumu Pirmās instances tiesa noraidīja iebildumus sakarā ar nepieņemamību un atzina, ka prasība ir pieņemama.

35. Tiesa vispirms norādīja, ka, tā kā apstrīdētais lēmums bija adresēts Vācijai, ir jāaplūko jautājums, vai prasītāja ar to bija individuāli un tieši skarta saskaņā ar *Plaumann*[8] judikatūru.

36. Turpinājumā Pirmās instances tiesa atgādināja dažādus iemeslus, kas bija EKL 88. panta 2. un 3. punktā paredzēto procedūru pamatā, un judikatūru, saskaņā ar kuru, ja Komisija, neuzsākot EKL 88. panta 2. punktā paredzēto procedūru, pamatojoties uz EKL 88. panta 3. punktu, atzīst, ka atbalsts ir saderīgs ar kopējo tirgu, personas, kurām ir bijis iecerēts gūt labumu no EKL 88. panta 2. punktā sniegtajām procesuālajām garantijām, var gūt labumu no šīm procesuālajām garantijām tikai tādā gadījumā, ja šīm personām ir tiesības apstrīdēt šo Komisijas lēmumu Tiesā.

37. Saskaņā ar šo judikatūru, ja prasītāja, iesniedzot prasību par lēmuma, ko Komisija ir pieņēmusi sākotnējā posma noslēgumā, atcelšanu, lūdz nodrošināt tai EKL 88. panta 2. punktā noteikto procesuālo garantiju ievērošanu, pats fakts, ka tā ir "ieinteresētā puse" saskaņā ar šo pantu, ir pietiekams, lai to uzskatītu par tieši un individuāli skartu personu EKL 230. panta ceturtās daļas izpratnē[9].

8 — Pārsūdzētā sprieduma 41. un 42. punkts.
9 — Pārsūdzētā sprieduma 43. un 44. punkts.

38. Tā kā apstrīdētais lēmums tika pieņemts, pamatojoties uz EKL 88. panta 3. punktu, Komisijai neuzsākot EKL 88. panta 2. punktā paredzēto formālās pārskatīšanas procedūru, Pirmās instances tiesa secināja, ka bija uzskatāms, ka apstrīdētais lēmums prasītāju skar tieši un individuāli, ja, pirmkārt, tā lūdz saglabāt agrākās procesuālās tiesības, kas noteiktas EKL 88. panta 2. punktā, un, otrkārt, ja izrādās, ka tai ir "ieinteresētās puses" statuss šī punkta izpratnē [10].

39. Attiecībā uz jautājumu, vai, iesniedzot prasību, prasītāja centās saglabāt agrākās procesuālās tiesības, kas noteiktas EKL 88. panta 2. punktā, Pirmās instances tiesa secināja, ka, kaut gan prasītāja nebija skaidri apgalvojusi, ka Komisija ir izdarījusi pārkāpumu, neuzsākot EKL 88. panta 2. punktā paredzēto procedūru, tādējādi kavējot izmantot ar šo punktu piešķirtās procesuālās tiesības, "tomēr pamati, kas izskatāmajā lietā izvirzīti attiecībā uz [lēmuma] atcelšanu, un it īpaši pamats saistībā ar jebkādas diskriminācijas pilsonības dēļ aizlieguma pārkāpumu, ir vērtējami kā tādi, ar kuru palīdzību cenšas noteikt, ka apstrīdētie pasākumi rada nopietnas grūtības attiecībā uz to saderīgumu ar kopējo tirgu — grūtības, kuru dēļ Komisijai ir pienākums uzsākt formālās pārskatīšanas procedūru" [11].

40. Šī atzinuma rezultātā Pirmās instances tiesa varēja piemērot judikatūru, saskaņā ar kuru Komisijai ir pienākums uzsākt šo pārskatīšanas procedūru, ja sākotnējās izskatīšanas rezultātā tā objektīvi nav varējusi pārvarēt visas grūtības, kas izriet no novērtējuma par attiecīgā valsts pasākuma saderību ar kopējo tirgu.

41. Tiesa atzīmēja, ka, "tā kā Līgums Komisijai uzliek pienākumu dot ieinteresētajām pusēm iespēju iesniegt piezīmes tikai EKL 88. panta 2. punktā aprakstītajā pārskatīšanas procedūras stadijā, šīm pusēm ir tiesības atsaukties uz Komisijas veicamās pārskatīšanas procedūras objektīvo sarežģītību un lūgt saglabāt to agrākās procesuālās tiesības tikai tādā gadījumā, ja tām ir iespējams Pirmās instances tiesā apstrīdēt lēmumu neuzsākt EKL 88. panta 2. punktā paredzēto pārskatīšanas procedūru" [12].

42. Pirmās instances tiesa secināja, ka "tādēļ pašreizējā lietā prasība ir interpretējama kā tāda, kurā apgalvots, ka Komisija, neskatoties uz nopietnām grūtībām attiecībā uz attiecīgā atbalsta saderīguma [ar kopējo tirgu] novērtēšanu, neuzsāka EKL 88. panta 2. punktā paredzēto formālo pārskatīšanas procedūru,

10 — Pārsūdzētā sprieduma 45. punkts.

11 — Pārsūdzētā sprieduma 47. punkts.

12 — Pārsūdzētā sprieduma 48. punkts.

un ar kuru prasītāja vēlas saglabāt tai ar šo punktu piešķirtās procesuālās tiesības" [13].

43. Pēc tam, kad Pirmās instances tiesa bija tādējādi interpretējusi prasības priekšmetu, tā pievērsās jautājumam, vai prasītājai bija "ieinteresētās puses" statuss EKL 88. panta 2. punkta izpratnē, jo tad tā būtu individuāli skarta ar apstrīdēto lēmumu.

44. Pirmās instances tiesa atzina, ka "saskaņā ar pastāvīgo judikatūru "ieinteresētās puses" EKL 88. panta 2. punkta izpratnē ir ne tikai uzņēmums vai uzņēmumi, kas gūst labumu no atbalsta, bet arī tās personas, uzņēmumi vai apvienības, kuru intereses var ietekmēt atbalsta piešķiršana, it īpaši šī atbalsta saņēmēju konkurenti un profesionālās apvienības. Pastāvīgā judikatūra nosaka arī, ka, lai prasība būtu pieņemama, uzņēmumam, kas nav atbalsta saņēmējs, jāspēj pierādīt, ka atbalsta piešķiršana ietekmē tā konkurētspējas stāvokli tirgū. Ja tas tā nav, šim uzņēmumam nav ieinteresētas puses statusa Līguma 88. panta 2. punkta izpratnē" [14].

45. Pirmās instances tiesa analizēja, vai vismaz daži apvienības biedri varēja tikt uzskatīti par "ieinteresētajām pusēm" EKL 88. panta 2. punkta izpratnē, lai noteiktu, vai pašu apvienību varētu uzskatīt par ieinteresēto pusi šī paša punkta izpratnē. Tas nozīmēja, ka bija jānosaka, vai apskatāmā atbalsta piešķiršana bija ietekmējusi tās biedru konkurētspējas stāvokli tirgū. Pirmās instances tiesa uzskatīja, ka tā bija noticis, jo daži no prasītājas biedriem bija tirgus dalībnieki, ko varēja uzskatīt par apskatāmā atbalsta saņēmēju tiešiem konkurentiem. Lai nonāktu pie šī secinājuma, Pirmās instances tiesa balstījās uz prasītājas statūtiem, kuri saskaņā ar šīs tiesas viedokli viennozīmīgi norādīja, ka tās personas, kuru intereses pārstāvēja prasītāja, — vai vismaz to nozīmīga daļa — bija tirgus dalībnieki [15].

46. Pirmās instances tiesa nešaubījās, ka lauksaimniecībā izmantojamas zemes vai meža iegūšana ir būtisks lauksaimnieka vai meža izstrādātāja komerciālās stratēģijas un konkurētspējas stāvokļa elements. Pēc lietas materiālu analīzes Pirmās instances tiesa secināja, ka zemes iegūšanas sistēma ietekmēja atsevišķu lauksaimnieku un meža izstrādātāju, kas bija prasītājas biedri, konkurētspējas stāvokli. Tādējādi Pirmās instances tiesa uzskatīja, ka ar apstrīdēto lēmumu noteikti tiek ietekmēts atsevišķu prasītājas biedru konkurētspējas stāvoklis un tāpēc tiem kā "ieinteresētajām pusēm" EKL 88. panta 2. punkta izpratnē būtu tiesības celt individuālas prasības par šī lēmuma atcelšanu [16].

13 — Pārsūdzētā sprieduma 49. punkts.
14 — Pārsūdzētā sprieduma 51. punkts.
15 — Pārsūdzētā sprieduma 54. un 55. punkts.
16 — Pārsūdzētā sprieduma 56.–60. punkts.

47. Attiecībā uz apvienības patieso mērķi Pirmās instances tiesa interpretēja prasītājas statūtus un secināja, ka tā bija dibināta, lai aizstāvētu savu biedru intereses un īpašumtiesības. Aizstāvot šo tirgus dalībnieku īpašumtiesību intereses un it īpaši lauksaimnieku un meža izstrādātāju intereses attiecībā uz to iespējām iegūt zemi, neraugoties uz to nelabvēlīgo stāvokli, salīdzinot ar potenciālajiem zemes iegūšanas sistēmas labuma guvējiem, prasītāja aizstāvēja šo savu biedru ekonomiskās un konkurences intereses. Šī iemesla dēļ Pirmās instances tiesa noraidīja Komisijas argumentu, ka prasītāja pārstāvēja nevis uzņēmumu intereses, bet gan vispārējas sociālas intereses un ka šī lieta attiecās vienīgi uz īpašumtiesību aspektiem, kas saskaņā ar EKL 295. pantu neietilpst Kopienu kompetencē.

48. Pirmās instances tiesa atzīmēja arī, ka no 1999. gada 20. janvāra lēmuma un no apstrīdētā lēmuma izrietēja, ka arī Komisijai bija šķitis, ka ir nepieciešams izvērtēt zemes iegūšanas sistēmu, ņemot vērā Kopienu konkurences tiesības, it īpaši noteikumus par valsts atbalstu. Šādos apstākļos Komisija nevarēja noliegt, ka apvienība, kas iebilda pret zemes iegūšanas sistēmu un starp kuras biedriem bija daudzi lauksaimnieki, kuri bija nelabvēlīgākā stāvoklī nekā potenciālie labuma guvēji no šīs sistēmas, būtībā aizstāvēja savu biedru konkurences intereses.

49. Attiecīgi, tā kā prasītāja saskaņā ar tās statūtu 2. punktu bija apvienība, kas dibināta, lai aizstāvētu savu biedru kolektīvās intereses, kuru starpā bija jābūt arī to biedru interesēm, kas ir lauksaimnieki un mežsaimnieki, prasītāja ir uzskatāma par tiesīgu celt prasību par lēmuma atcelšanu savu biedru vārdā, kas, būdami ieinteresētās puses EKL 88. panta 2. punkta izpratnē, to būtu varējuši darīt individuālā kārtā [17].

50. Pēc Pirmās instances tiesas domām arī varēja uzskatīt, ka apstrīdētais lēmums individuāli skar prasītāju, ciktāl ar minēto lēmumu ir ietekmēts tās procesuālais stāvoklis. Pirmās instances tiesa atzina, ka prasītāja aktīvi piedalījās formālajā pārskatīšanas procedūrā, kuras rezultātā tika pieņemts 1999. gada 20. janvāra lēmums, kā arī neformālajās sarunās par tā piemērošanu, darīdama to vairākos dažādos veidos un izstrādājot zinātniskus ziņojumus savas pozīcijas pamatojumam. Saskaņā ar Pirmās instances tiesas teikto Komisija pati bija atzinusi, ka prasītāja ietekmēja lēmuma pieņemšanas procesu un ka tā bija noderīgs informācijas avots.

51. Līdz ar to Pirmās instances tiesa atzina, ka saskaņā ar piemērojamo judikatūru prasītājai būtu bijušas tiesības celt prasību par lēmuma, kas tika pieņemts šīs formālās

17 — Pārsūdzētā sprieduma 61.–63. punkts.

procedūras noslēgumā, proti, 1999. gada 20. janvāra lēmuma, atcelšanu, bet prasītāja izvēlējās to nedarīt. Saskaņā ar Pirmās instances tiesas teikto prasītāja to nedarīja, jo šis lēmums nebija vērsts pret prasītājas aizstāvētajām interesēm.

52. Tomēr, ņemot vērā saistību šo divu lēmumu starpā un prasītājas kā būtiska sarunu partnera lomu formālajā procedūrā, kuras noslēgumā tika pieņemts 1999. gada 20. janvāra lēmums, Pirmās instances tiesa atzina, ka prasītājas individualizēšana attiecībā uz šo lēmumu ir attiecināma arī uz apstrīdēto lēmumu, pat ja prasītāja nav bijusi iesaistīta Komisijas virzītajā pārskatīšanas procedūrā, kuras rezultātā tika pieņemts iepriekš minētais lēmums [18].

53. Tādēļ Pirmās instances tiesa atzina, ka apstrīdētais lēmums individuāli skāra prasītāju.

54. Attiecībā uz Komisijas un Vācijas argumentu, ka zemes iegūšanas sistēma ir atbalsta sistēma un, ja Komisija to atļauj, tad šāda atļauja ir vispārēji piemērojams pasākums, kas piemērojams objektīvi noteiktās situācijās un kam ir tiesiskas sekas attiecībā uz tādām personu kategorijām, kas paredzētas vispārīgā un abstraktā veidā, Pirmās instances tiesa atzīmēja, ka "noteiktos apstākļos vispārēji piemērojams pasākums var individuāli attiekties uz noteiktām personām un tieši tā notiek, ja attiecīgais pasākums attiecas uz atsevišķām fiziskām un juridiskām personām to savdabīgo īpašību dēļ vai tāpēc, ka pastāv apstākļi, kuru dēļ tās atšķiras no citām personām" [19]. Pirmās instances tiesa uzskatīja, ka izskatāmajā lietā bija izveidojusies šāda situācija.

55. Pirmās instances tiesa noraidīja arī Komisijas un Vācijas iebildumus par to, ka nepastāvēja saistība starp prasītājas un tās biedru interesēm un tām interesēm, ko prasītāja pārstāvēja savā prasībā. Tā kā prasītājas biedri bija personas, kam saskaņā ar Komisijas apstiprināto atbalsta sistēmu nav pirmpirkuma tiesību uz zemi, šo sistēmu atļaujošā lēmuma atcelšana dotu šiem biedriem tādu labumu, ciktāl tā izbeigtu viņu konkurentiem doto prioritāro piekļuvi zemei.

56. Fakts, ka prasītāja savā prasībā balstījās uz diskriminācijas pilsonības dēļ aizliegumu, neietekmēja šo secinājumu. Tā kā prasība par lēmuma atcelšanu bija prasītājas un tās biedru interesēs, un, kā bija atzinusi Pirmās instances tiesa, prasītāja bija individuāli un tieši skarta ar apstrīdēto lēmumu, tai bija pieļaujams balstīties uz jebkuru no EKL 230. panta otrajā daļā noteiktajiem

18 — Pārsūdzētā sprieduma 65.–70. punkts.

19 — Pārsūdzētā sprieduma 71. punkts.

nelikumības pamatiem, ieskaitot to Līguma noteikumu pārkāpumu, kas attiecas uz diskriminācijas aizliegumu. Pirmās instances tiesa turklāt norādīja, ka prasītāja balstījās ne tikai uz diskrimināciju pilsonības dēļ, bet arī uz EKL 88. panta 3. punkta pārkāpumu [20].

57. Visbeidzot, Pirmās instances tiesa noraidīja otro nepieņemamības pamatu attiecībā uz procedūras ļaunprātīgu izmantošanu, lemjot, ka, tā kā prasība par lēmuma atcelšanu bija prasītājas interesēs un prasītāja atbilda EKL 230. panta ceturtās daļas prasībām, to nevarēja apsūdzēt ļaunprātīgā procedūras izmantošanā vai tiesību aizsardzības līdzekļu nošķiršanas principa pārkāpumā, ceļot prasību par lēmuma atcelšanu saskaņā ar EKL 230. pantu [21].

58. Attiecīgi Pirmās instances tiesa iebildumu par nepieņemamību noraidīja.

20 — Pārsūdzētā sprieduma 78. punkts.

21 — Pārsūdzētā sprieduma 82. punkts.

Apelācijas sūdzība

59. Komisija 2003. gada 19. februārī iesniedza apelācijas sūdzību par pārsūdzēto spriedumu. Pirms pievērsties apelācijas pamatiem, ir vērts atzīmēt, ka savas apelācijas sūdzības ievadā, tāpat kā tās iebildumā par nepieņemamību, Komisijai šķita nepieciešams vērst Tiesas uzmanību uz faktu, ka, pēc tās domām, apskatāmie jautājumi nekādi neattiecas uz Kopienu tiesībām un vēl jo mazāk uz noteikumiem par valsts atbalstu.

60. Komisija norāda, ka prasība un prasītājas motīvi tās iesniegšanai ir vairāk saistīti ar valsts iekšējo interešu konfliktu, kas saistīts ar veidu, kā valsts likumdevējs ir izvēlējies rīkoties attiecībā uz to, kā zemes, ko bijusī Vācijas Demokrātiskā Republika tika ieguvusi pēc 1945. gada, īpašumtiesības nodot privātpersonām, nekā ar valsts atbalsta elementu radītu konkurences deformāciju. Šķiet, Komisija uzskata, ka prasītāja, kas pārstāv bijušos zemes īpašniekus, ir izmantojusi Kopienu tiesības, lai pretotos Vācijas likumdevēja izvēlētajam risinājumam, kura rezultātā labumu gūst personas, kam ir bijušas ilgtermiņa zemes nomas līgumiskās attiecības, un nevis prasītājas biedri — zemes bijušie īpašnieki.

61. Kaut gan, kā ir norādījusi pati Pirmās instances tiesa, nešķiet konsekventi, ka Komisija apgalvo, ka šai lietai nav nekādas

saistības ar Līguma konkurences tiesību noteikumiem, kamēr tā pati šajā lietā ir pieņēmusi divus lēmumus saskaņā ar Līguma noteikumiem par valsts atbalstu, jāatzīst, ka no lietas materiāliem skaidri izriet, ka apskatāmā valsts tiesiskā regulējuma pamatā esošie sociālekonomiskie un politiskie jautājumi ir daudz plašāki nekā jautājums par valsts atbalstu, kas ir tikai viens no elementiem plašākajā strīdā starp prasītāju un Vācijas iestādēm.

62. Komisija izvirza septiņus apelācijas pamatus, kurus var rezumēt, kā norādīts turpmāk. Tā norāda, ka Pirmās instances tiesa pieļāva tiesību kļūdas:

1) atzīstot, ka apstrīdētais lēmums, neskatoties uz tā vispārīgo raksturu, individuāli skar prasītājas apvienību un nelabvēlīgi to ietekmē (vai arī vienu vai vairākus tās biedrus) to īpašo pazīmju dēļ vai tādu apstākļu dēļ, kas šīs personas atšķir no visām citām personām;

2) atzīstot, ka (apstākļos, kad tas ir izšķirošs kritērijs) konkurences līmenis, kas nepieciešams, lai noteiktu, vai persona ir tikusi individuāli skarta EKL 230. panta izpratnē, atšķiras atkarībā no tā, vai attiecīgais lēmums ir ticis pieņemts saskaņā ar EKL 88. panta 2. punktu vai EKL 88. panta 3. punktu, tādējādi pieņemamībai piemērojot dažādus kritērijus;

3) piemērojot konkurences attiecību kritēriju (ka jāpastāv ietekmei uz prasītājas konkurētspējas stāvokli), kas ir mazāk stingrs kritērijs nekā Eiropas Kopienu Tiesas noteiktais (saskaņā ar kuru prasītājas konkurētspējas stāvoklis ir ievērojami jāietekmē);

4) pēc savas iniciatīvas izvirzot pamatu, ko prasītāja sākotnēji nebija ietvērusi savā prasībā, un nedodot Komisijai, dalībvalstij, kas iestājusies lietā, un prasītājai iespēju par to izteikt savu viedokli;

5) atzīstot, ka tika skarts prasītājas procesuālais statuss un tādēļ tā ir uzskatāma par individuāli skartu ar apstrīdēto lēmumu;

6) pietiekami skaidri nenorādot pārsūdzētā sprieduma pamatojumu;

7) pretrunīgi atzīstot, ka, no vienas puses, ar tiesisko regulējumu par atbalstiem saistītajās procedūrās Komisija nav uzklausījusi prasītāju un, no otras puses, ka tā ir tikusi uzklausīta pietiekami, lai kļūtu par procesa dalībnieci.

Jauna prasības pamata izvirzīšana

63. Sākumā apskatīšu ceturto apelācijas pamatu, kurā tiek apgalvots, ka Pirmās instances tiesa pēc savas iniciatīvas izvirzīja prasības pamatu, ko prasītāja nebija tieši izvirzījusi.

64. Apstrīdētais lēmums tika pieņemts, pamatojoties uz EKL 88. panta 3. punktu, Komisijai neuzsākot EKL 88. panta 2. punktā paredzēto formālās pārskatīšanas procedūru. Ņemot to vērā, Pirmās instances tiesa atzīmēja, ka saskaņā ar judikatūru, lai būtu uzskatāms, ka prasītāju apstrīdētais lēmums skar individuāli, tai jāpierāda, ka tā, pirmkārt, ir lūgusi saglabāt agrākās procesuālās tiesības, kas noteiktas EKL 88. panta 2. punktā, un, otrkārt, ka tā ir uzskatāma par "ieinteresēto pusi" šī punkta izpratnē.

65. Pirmās instances tiesā prasītāja ne savos rakstveida, ne mutvārdu apsvērumos norādīja, ka, iesniedzot prasību, tās nolūks bija saglabāt savas agrākās procesuālās tiesības, kas noteiktas EKL 88. panta 2. punktā, vai ka Komisijai būtu vajadzējis uzsākt formālās pārskatīšanas procedūru saskaņā ar EKL 88. panta 2. punktu. Pirmās instances tiesas vārdiem sakot, "prasītāja nav skaidri apgalvojusi, ka Komisija ir izdarījusi pārkāpumu, neuzsākot EKL 88. panta 2. punktā paredzēto procedūru, tādējādi kavējot izmantot ar šo punktu piešķirtās procesuālās tiesības".

66. Tas tomēr nekavēja Pirmās instances tiesu atzīt, ka "beigu beigās" prasītājas iecere ir bijusi tieši tāda: "tomēr pamati, kas izskatāmajā lietā izvirzīti attiecībā uz [lēmuma] atcelšanu, it īpaši pamats saistībā ar jebkādas diskriminācijas pilsonības dēļ aizlieguma pārkāpumu, ir vērtējami kā tādi, ar kuru palīdzību cenšas noteikt, ka apstrīdētie pasākumi rada nopietnas grūtības attiecībā uz to saderīgumu ar kopējo tirgu — grūtības, kuru dēļ Komisijai ir pienākums uzsākt formālās pārskatīšanas procedūru". Visbeidzot Pirmās instances tiesa norādīja, ka "pašreizējā prasība *ir interpretējama kā tāda,* kurā apgalvots, ka Komisija, neskatoties uz nopietnām grūtībām attiecībā uz attiecīgā atbalsta saderīguma [ar kopējo tirgu] novērtēšanu, neuzsāka EKL 88. panta 2. punktā paredzēto formālās pārskatīšanas procedūru,

un ar kuru prasītāja vēlas saglabāt tai ar šo punktu piešķirtās procesuālās tiesības"[22].

Prasītājas argumentu interpretācija

69. Vispirms jānoskaidro, vai Pirmās instances tiesa pareizi interpretēja prasītājas argumentus.

67. Apelācijas sūdzībā Komisija apgalvo, ka Pirmās instances tiesa ne tikai acīmredzami pārāk plaši interpretēja prasītājas prasības pamatu, bet arī izvirzīja pilnīgi jaunu un citādu pamatu par būtisku procesuālu noteikumu pārkāpumu saskaņā ar EKL 230. pantu. Komisija apgalvo arī, ka Pirmās instances tiesai nebija pienākuma pēc savas iniciatīvas izvirzīt šādu pamatu, jo tas nebija sabiedriskās kārtības jautājums.

70. Iesākumā jāatzīmē, ka, ņemot vērā lietas īpašos apstākļus un judikatūru attiecībā uz fizisku vai juridisku personu *locus standi* valsts atbalsta lietās saskaņā ar EKL 230. pantu, apskatāmais apelācijas sūdzības pamats ir nozīmīgs, jo, ja tas tiek atzīts, tad nosacījumi attiecībā uz tiesībām celt prasību kļūst vieglāk izpildāmi.

68. *ARE* atbild, ka Pirmās instances tiesa interpretēja tās prasību saprātīgi un saskaņā ar procesuālās ekonomijas principu, jo, ja tās prasība tiktu apmierināta pēc būtības, būtu nepieciešams uzsākt jaunu formālu pārskatīšanas procedūru. *ARE* arī uzskata, ka tās argumenti attiecībā uz apstrīdētā lēmuma būtisku prettiesiskumu norāda uz "nopietnām grūtībām" saistībā ar attiecīgā atbalsta atzīšanu par saderīgu ar kopējo tirgu. Visbeidzot, prasītāja apgalvo, ka iepriekšējās lietās Pirmās instances tiesa pēc savas iniciatīvas bez kāda lietas dalībnieka lūguma ir pārbaudījusi jautājumu par būtisku procesuālo tiesību pārkāpumu, kas saistīts ar EKL 88. panta 2. punktā paredzētās formālās pārskatīšanas procedūras neuzsākšanu.

71. Ir skaidrs, ka Kopienu tiesām jābūt zināmai rīcības brīvībai attiecībā uz prasībā iekļauto pamatu un argumentu interpretāciju un, kur tas ir nepieciešams, tām jāvar no šiem pamatiem un argumentiem izdarīt secinājumu par prasības priekšmetu un pamatiem, uz kuriem šī prasība tiek balstīta.

72. Tomēr šādām interpretācijas tiesībām ir zināmas robežas. Tiesas Statūtu 21. pants, Kopienu Tiesas Reglamenta 38. pants un Pirmās instances tiesas Reglamenta 44. pants nosaka, ka prasības pieteikumā *inter alia* jāietver strīda priekšmets, kā arī kopsavilkums par izvirzītajiem prasības pamatiem.

22 — Pārsūdzētā sprieduma 49. punkts, mans izcēlums. Skat. iepriekš 37.–49. punktu.

73. Pastāvīgā judikatūra noteic, ka prasības pieteikumā ietvertajai informācijai jābūt pietiekami skaidrai un precīzai, lai atbildētājs varētu sagatavot savu aizstāvību un Pirmās instances tiesa varētu izlemt lietu [23]. Turklāt Tiesa ir norādījusi, ka Statūtos un Reglamentos lietotā frāze "kopsavilkums par izvirzītajiem pamatiem" nozīmē, ka prasības pieteikumā jāprecizē izvirzīto pamatu, uz kuriem tiek balstīta prasība, raksturs. Kaut gan ar vienkāršu abstraktu pamatu uzskaitījumu prasības pieteikumā kā tādu šis nosacījums netiek izpildīts, pamatus var izklāstīt pēc to būtības, nevis saskaņā ar to tiesisko klasifikāciju, ja vien prasības pamats ir ticis pamatots attiecībā uz izklāstītajiem faktiem [24].

74. No prasītājas rakstveida un mutvārdu apsvērumiem izriet, ka tā izvirza trīs galvenos prasības pamatus:

— pirmkārt, būtisku procesuālu noteikumu pārkāpumu tādējādi, ka apstrīdētā lēmuma pamatu uzskaitījums bija nepietiekams, jo Komisija nepārbaudīja, vai Vācijas ieteikto likuma grozījumu rezultātā saskaņā ar grozīto sistēmu kādam citas dalībvalsts, izņemot Vāciju, pilsonim būtu tiesības iegūt zemi;

— otrkārt, Līguma noteikumu pārkāpumu tādējādi, ka ar apstrīdēto lēmumu tika pārkāpts diskriminācijas aizlieguma pilsonības dēļ princips; un,

— treškārt, EKL 88. panta 3. punkta pārkāpumu tādējādi, ka Komisija pieļāva Vācijas ieteikto pasākumu pieņemšanu, lai īstenotu 1999. gada 20. janvāra lēmumu, nepieprasot, lai, no vienas puses, visi eksistējošie līgumi, kas noslēgti vecā režīma laikā, tiktu anulēti un, no otras puses, lai ietekmētās zemes platības tiktu piešķirtas *ex novo*.

75. Uzmanīgi izlasot prasītājas iesniegto sākotnējo prasību, es neuzskatu, ka no tās formulējuma var secināt, ka prasītājas nolūks bija apstrīdēt Komisijas atteikšanos uzsākt procedūru saskaņā ar EKL 88. panta 2. punktu vai saglabāt tās agrākās procesuālās tiesības saskaņā ar šo punktu. Nevienā no Pirmās instances tiesas procesuālajām stadijām prasītāja neatsaucās uz procedūras uzsākšanu saskaņā ar EKL 88. panta 2. punktu vai uz judikatūru, kas pamatotu šādu prasību.

23 — Pirmās instances tiesas 1993. gada 28. aprīļa rīkojums lietā T-85/92 *De Hoe*/Komisija (*Recueil*, II-523. lpp., 20. punkts).

24 — 1961. gada 15. decembra spriedums apvienotajās lietās 19/60, 21/60, 2/61 un 3/61 *Société Fives Lille Cail* Komisija/Augstā iestāde (*Recueil*, 259., 288. lpp.) un Pirmās instances tiesas rīkojums lietā *De Hoe*, minēts iepriekš 23. zemsvītras piezīmē, 21. punkts.

Patiesībā prasītāja pirmoreiz atsaucās uz attiecīgo judikatūru, atbildot uz Komisijas izvirzīto ceturto pašreizējās apelācijas sūdzības pamatu, un pat tad, pēc manām domām, nepierādīja, kā to bija interpretējusi Pirmās instances tiesa, ka viņas sākotnējais nolūks ir bijis saglabāt savas agrākās procesuālās tiesības saskaņā ar EKL 88. panta 2. punktu. Judikatūra, saskaņā ar kuru pusēm ir tiesības apstrīdēt Komisijas atteikšanos uzsākt formālas pārskatīšanas procedūru saskaņā ar EKL 88. panta 2. punktu, šobrīd jau ir kļuvusi pastāvīga, un turklāt akadēmiķi un praktizējošie juristi tai ir pievērsuši daudz uzmanības.

76. Tā kā prasītāja šo pamatu tieši neizvirzīja un neatsaucās uz attiecīgo judikatūru, man šķiet, ka Pirmās instances tiesas veiktā prasītājas nolūku interpretācija ir bijusi pārāk plaša.

77. Ir svarīgi atzīmēt, ka prasītāja jau ir izsmeļoši izklāstījusi savu viedokli par atbalsta sistēmu, piedaloties procedūrā saskaņā ar EKL 88. panta 2. punktu, kuras rezultātā tika pieņemts 1999. gada 20. janvāra lēmums. Šajā lēmumā tika ietverta Komisijas veiktā atbalsta sistēmas analīze pēc būtības, un apstrīdētais lēmums tikai ieviesa tās secinājumus. Tātad prasītāja šīs procedūras gaitā jau tika izmantojusi savas procesuālās tiesības, kas, kā norāda Komisija, varētu izskaidrot to, kāpēc prasītāja savā prasībā tieši neatsaucās uz savu procesuālo tiesību izmantošanu vai neapstrīdēja Komisijas lēmumu neuzsākt formālas pārskatīšanas procedūru saskaņā ar šo punktu [25].

78. Ir taisnība, ka prasības pieteikumā Pirmās instances tiesā prasītājas pirmais pamats attiecās uz būtisku procesuālu noteikumu pārkāpumu. Tomēr šis pamats attiecās uz nepietiekamu lēmuma pamatu izklāstījumu un nevis uz EKL 88. panta 2. punktā paredzēto prasītājas procesuālo tiesību pārkāpumu. Pēc manām domām, tie ir divi ļoti dažādi prasības pamati un nešķiet, ka starp tiem ir kāda loģiska saistība. Tāpat šķiet, ka tiesas sēdē prasītāja nemaz neatsaucās uz pirmo prasības pamatu.

79. Tātad, kaut gan prasītājas prasības pamati attiecās uz apstrīdētā lēmuma atbilstību Līgumam, Pirmās instances tiesa interpretēja prasību tādējādi, it kā prasītāja būtu apstrīdējusi Komisijas atteikšanos uzsākt formālas pārskatīšanas procedūru saskaņā ar EKL 88. panta 2. punktu un lūgusi saglabāt savas agrākās procesuālās tiesības saskaņā ar šo punktu. Pēc manām domām, ar šādu

25 — Skat. arī šo secinājumu 90.–93. punktu. Pirmās instances tiesa savā 1999. gada 11. februāra spriedumā lietā T-86/96 *ADLU* (*Recueil*, II-179. lpp., 49. punkts) norādīja, ka, ja ieinteresētās puses izmanto procesuālās tiesības saskaņā ar EKL 88. panta 2. punktu, tās nevar tikt uzskatītas par individuāli skartām tikai to statusa dēļ.

rīcību Pirmās instances tiesa ir pārsniegusi prasītājas prasības pamatu saprātīgu interpretāciju, kas ir vēl jo svarīgāk, ja šis prasības pamats Pirmās instances tiesas interpretācijā ir būtisks attiecībā uz prasības pieņemamību.

80. Kā Komisija norāda savā apelācijas sūdzībā, šādu secinājumu atbalsta arī pašas Pirmās instances tiesas judikatūra.

81. Savā spriedumā lietā *Skibsværftsforeningen* [26] Pirmās instances tiesa atgādināja, ka Komisija bija pieņēmusi apstrīdēto lēmumu iepriekšējās formālās pārskatīšanas procedūras gaitā, kas ir noteikta EKL 88. panta 3. punktā, un pēc tam norādīja, ka, "tā kā prasītāji netika lūguši atcelt lēmumu tāpēc, ka Komisija nebija izpildījusi pienākumu uzsākt formālas pārskatīšanas procedūru saskaņā ar [88. panta 2. punktu], vai tāpēc, ka bija pārkāptas [88. panta 2. punktā] minētās procesuālās tiesības [..], tikai tas fakts, ka prasītājus var uzskatīt par ieinteresētajām pusēm [88. panta 2. punkta] izpratnē, nav pietiekams, lai prasība būtu pieņemama". Pēc tam Pirmās instances tiesa analizēja, vai prasītāji bija citādi izpildījuši no sprieduma lietā *Plaumann* izrietošo testu.

82. Pirmās instances tiesa izmantoja tādu pašu analīzi tās spriedumā lietā *Nuove Industrie Molisane* [27], kurā tā citu iemeslu starpā noraidīja prasību tāpēc, ka prasītājs nebija minējis to, ka Komisija nebija uzsākusi formālas pārskatīšanas procedūru. Pirmās instances tiesa skaidri atteicās prezumēt, ka prasītājam bija tiesības iesniegt prasību šī iemesla dēļ.

83. No šiem spriedumiem izriet, ka iepriekš Pirmās instances tiesa ir prasījusi, lai prasītāji izvirza īpašu prasības pamatu, ar ko tieši apstrīd to, ka Komisija nav uzsākusi formālās pārskatīšanas procedūru saskaņā ar EKL 88. panta 2. punktu, un lūdz saglabāt to agrākās procesuālās tiesības saskaņā ar šo punktu. Minētajās lietās tai nešķita nepieciešams interpretēt prasības pieteikumus, lai noteiktu, vai no iesniegtajiem argumentiem var secināt šādu pamatu un nolūku. Tā kā tas nekādi nav ticis paskaidrots, es nesaprotu, kāpēc pašreizējā lieta būtu jāizskata citādi.

84. Tādēļ es secinu, ka jauno pamatu, uz kuru balstoties, Pirmās instances tiesa atrisināja šo lietu, nevarēja izsecināt ne no prasītājas rakstveida, ne mutvārdu apsvērumiem un ka Pirmās instances tiesa šo pamatu izvirzīja pēc savas iniciatīvas.

26 — 1996. gada 22. oktobra Pirmās instances tiesas spriedums lietā T-266/94 *Skibsværftsforeningenand* Komisija/Komisija (*Recueil*, II-1399. lpp., 45. punkts). Turklāt skat. zemāk 106. un turpmākos punktus.

27 — Pirmās instances tiesas 2002. gada 30. janvāra spriedums lietā T-212/00 *Nuove Industrie Molisane*/Komisija (*Recueil*, II-347. lpp., 45. punkts).

Prasības pamats kā sabiedriskās kārtības jautājums

85. Ar šo secinājumu mēs nonākam pie otrā jautājuma, kuru Komisija arī min savā apelācijas sūdzībā, tas ir, vai Pirmās instances tiesai bija tiesības pēc savas iniciatīvas izvirzīt jaunu prasības pamatu sabiedriskās kārtības apsvērumu dēļ. Man šķiet, ka uz šo jautājumu jāatbild noliedzoši, neiesaistoties visaptverošā diskusijā par to, kādus jaunus prasības pamatus tiesa drīkst — vai tai ir pienākums — izvirzīt sabiedriskās kārtības apsvērumu dēļ, kas ir problēma, par kuru ir notikušas debates [28].

86. Pirmkārt, nekas pārsūdzētajā spriedumā nenorāda, ka Pirmās instances tiesa bija iecerējusi pēc savas iniciatīvas izvirzīt prasības pamatu sabiedriskās kārtības apsvērumu dēļ. Tas ir īpaši uzkrītoši tāpēc, ka citās lietās, kad šī tiesa pēc savas iniciatīvas ir izvirzījusi jautājumus attiecībā uz prasības pieņemamību valsts atbalsta jomā, tā to ir darījusi, skaidri norādot [29].

87. Otrkārt, varētu sagaidīt, ka Pirmās instances tiesa ne tikai paziņotu, ka tā izvirza jaunu prasības pamatu, bet arī to attaisnotu.

88. Jebkurā gadījumā, es neuzskatu, ka, ņemot vērā izskatāmās lietas apstākļus, tajā bija kāds sabiedriskās kārtības jautājums.

89. Pastāvīgajā judikatūrā ir noteikts, ka tiesību uz aizstāvību neievērošana administratīvās procedūras laikā ir uzskatāma par būtiska procesuāla noteikuma pārkāpumu, kuru Pirmās instances tiesa drīkst vai tai pat ir pienākums izvirzīt pēc savas iniciatīvas [30].

90. Es tomēr neuzskatu, ka šajā lietā ir noticis šāds pārkāpums.

91. Prasītāja aktīvi piedalījās formālajā pārskatīšanas procedūrā saskaņā ar EKL 88. panta 2. punktu, kuras rezultātā tika pieņemts 1999. gada 20. janvāra lēmums, un arī iesniedza apsvērumus laika posmā starp šī lēmuma un apstrīdētā lēmuma

28 — Skat., piemēram, Lenaerts, K. De quelques principes généraux du droit de la procédure devant le juge communautaire. No: *Mélanges en Hommage à Jean Victor Louis*, ULB, vol. I, 241.–261. lpp., 245.–249. lpp., un manus 1995. gada 15. jūnija secinājumus apvienotajās lietās C-430/93 un C-431/93 *Van Schijndel/Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten* (1995. gada 14. decembra spriedums, *Recueil*, I-4705. lpp.).

29 — Skat. *inter alia* iepriekš 26. zemsvitras piezīmē minēto spriedumu lietā *Skibsværftsforeningen*, 40. punkts, un Tiesas 1993. gada 24. marta spriedumu lietā C-313/90 *CIRFS* Komisija/Komisija (*Recueil*, I-1125. lpp., 23. punkts).

30 — Skat. *inter alia* Pirmās instances tiesas 2001. gada 10. maija spriedumu apvienotajās lietās T-186/97, T-187/97, no T-190/97 līdz T-192/97, T-210/97, T-211/97, T-216/97, T-217/97, T-218/97, T-279/97, T-280/97, T-293/97 un T-147/99 *Kaufring* Komisija/Komisija (*Recueil*, II-1337. lpp., 134. punkts un tajā minētā judikatūra).

pieņemšanu. Kā atzīst Pirmās instances tiesa [31], apstrīdētais lēmums "ekskluzīvi un tieši attiecas uz [1999. gada 20. janvāra] lēmuma īstenošanu", un šķiet, ka apstrīdētajā lēmumā netika ietverti jauni būtiski elementi.

92. No tā izriet, ka prasītājai visas formālās administratīvās procedūras laikā bija praktiskas iespējas darīt zināmus savus uzskatus un tādēļ tika ievērotas tās tiesības uz aizstāvību. Tādējādi, ņemot vērā lietas faktus, ir grūti apstiprināt galveno iemeslu, kāpēc prasība tika atzīta par pieņemamu — prasītājas EKL 88. panta 2. punktā paredzēto procesuālo tiesību aizsardzību, kas citādi netiktu aizsargātas [32].

93. Šādos apstākļos es neuzskatu, ka pastāvēja būtiska procesuāla noteikuma pārkāpums, kā rezultātā Pirmās instances tiesa sabiedriskās kārtības apsvērumu dēļ drīkstētu rīkoties pēc savas iniciatīvas.

Kļūdas Pirmās instances tiesas veiktajā analīzē

94. Pirmās instances tiesas viedoklim ir vēl divas nepilnības neatkarīgi no tā, vai to uzskata par prasītājas pamatu interpretāciju vai jauna prasības pamata izvirzīšanu pēc savas iniciatīvas.

95. Pirmkārt, ņemot vērā to, cik svarīga šī pieeja bija tās atbildē uz iebildumu par prasības nepieņemamību, Pirmās instances tiesai būtu vajadzējis sniegt pilnīgāku pamatojumu. Spriedumā izdarīta vispārīga atsauce uz "pamatiem, kas izskatāmajā lietā izvirzīti attiecībā uz [lēmuma] atcelšanu", nepaskaidrojot, kuri konkrētie prasītājas apsvērumu elementi attaisno šādu prasības priekšmeta interpretāciju. Varētu jautāt, vai Pirmās instances tiesa nav arī ņēmusi vērā vajadzību pietiekami pamatot savus spriedumus, lai Eiropas Kopienu Tiesa varētu tos pārskatīt [33].

96. Otrkārt un vēl jo svarīgāk — tiesvedības gaitā Komisijai netika dota iespēja atbildēt uz šo jauno prasības pamatu. Kā to norāda Komisija un tas izriet no iepriekšējās diskusijas, šāda prasības pamata rezultātā rodas daudzi jautājumi attiecībā uz valsts atbalsta noteikumu interpretāciju, attiecībā uz ko Komisija būtu varējusi iesniegt apsvērumus, ja tai būtu dota tāda iespēja. Pirmās instances tiesa nerīkojās, lai atrisinātu šo sarežģījumu, piemēram, lūdzot Komisijai iesniegt apsvērumus attiecībā uz šo jautājumu. Pēc manām domām, Komisijai ir taisnība, kad tā apgalvo, ka Pirmās instances tiesa tādējādi pārkāpa tās tiesības uz aizstāvību.

31 — Pārsūdzētā sprieduma 68. punkts.

32 — Skat. spriedumu lietā *ADLU*, minēts iepriekš 25. zemsvītras piezīmē.

33 — Skat. 1998. gada 14. maija spriedumu lietā C-259/96 P Padome/*De Nil et Impens* (*Recueil*, I-2915. lpp., 32. punkts).

97. Ņemot vērā šos apsvērumus, es uzskatu, ka, pēc savas iniciatīvas mainot prasības priekšmetu un izvirzot prasības pamatu, ko iepriekš nebija izvirzījusi prasītāja, nedodot lietas dalībniekiem iespēju izteikt viedokļus, Pirmās instances tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu un šī iemesla dēļ tās spriedums ir jāatceļ.

Jautājums par to, vai lēmums individuāli skar prasītāju

98. Tomēr vēl joprojām ir nepieciešams noteikt, vai pastāv iemesli, kuru dēļ Pirmās instances tiesa varētu būt pareizi atzinusi, ka prasība ir pieņemama, vai arī tā ir pieļāvusi tiesību kļūdu arī attiecībā uz šiem pamatiem.

99. Tā kā ir ticis atzīts, ka prasītāja nelūdz atcelt apstrīdēto lēmumu tāpēc, ka Komisija nebija izpildījusi savu pienākumu uzsākt EKL 88. panta 2. punktā paredzēto procedūru, vai tāpēc, ka bija pārkāptas tās EKL 88. panta 2. punktā noteiktās procesuālās tiesības, uz jautājumu par to, vai apstrīdētais lēmums individuāli skar prasītāju, ir jāatbild, nosakot, vai apstrīdētais lēmums to skar citu apstākļu dēļ, līdzīgi personai, kam šis lēmums ir ticis adresēts, saskaņā ar kritēriju iepriekš minētajā spriedumā lietā *Plaumann*/Komisija [34].

100. Saskaņā ar šo kritēriju fiziskas vai juridiskas personas, kas nav lēmuma adresāti, var uzskatīt par individuāli skartām tikai tad, ja šis lēmums tās ietekmē raksturīgu īpašu pazīmju dēļ vai tādu apstākļu dēļ, kas šīs personas atšķir no visām citām personām, un tad, ja visi šie faktori tās individuāli nošķir tieši tāpat kā lēmuma adresātus [35].

101. Lietās, kas attiecas uz Komisijas lēmumiem par valsts atbalstiem, sarežģītais individuālo interešu jēdziens saskaņā ar EKL 230. pantu un EKL 88. panta 2. un 3. punktā noteikto procedūru specifisko iezīmju dēļ ir ticis piemērots ierobežoti [36].

34 — Pirmās instances tiesas 1998. gada 16. septembra spriedums lietā T-188/95 *Waterleiding Maatschappij 'Nord-West Brabant'*/Komisija (*Recueil*, II-3713. lpp., 54. punkts) un spriedums lietā *Skibsværftsforeningen*, minēts iepriekš 26. zemsvītras piezīmē, 45. punkts.

35 — 1963. gada 15. jūlija spriedums lietā 25/62 *Plaumann*/Komisija (*Recueil*, 95. un 107. lpp.) un 2001. gada 22. novembra spriedums lietā C-452/98 *Nederlandse Antillen*/Komisija (*Recueil*, I-8973. lpp., 60. punkts).

36 — Skat. zemāk 106.–114. punktu.

Šīs judikatūras nekonsekvence ir bieži tikusi apspriesta [37], kas izskaidro to, kāpēc savā apelācijas sūdzībā Komisija ir lūgusi Tiesai izskaidrot šo nozīmīgo jautājumu "vienreiz un par visām reizēm".

102. Minētā judikatūra patiešām šķiet diezgan nekonsekventa, un šķiet, ka tā rada mākslīgas atšķirības attiecībā uz piekļuvi Kopienu tiesām. Kaut gan šo secinājumu noslēgumā es vispārīgi aplūkošu judikatūru, es esmu pārliecināts, ka pašreizējā lieta Tiesai dod vislabāko iespēju pieņemt pilnīgi jaunu pieeju šiem jautājumiem, un tāpēc, balstoties uz pastāvošo, kaut arī neskaidro judikatūru, es centīšos atbildēt uz šeit radušos jautājumu par to, vai lēmums individuāli skar prasītāju.

103. Pirmais jautājums, uz ko jāatbild šajā sakarā, ir, vai apstrīdētais lēmums individuāli skar prasītāju tā ietekmes uz prasītājas konkurētspējas stāvokli dēļ (Komisijas otrais un trešais apelācijas pamats, kas arī izskaidro pirmo apelācijas pamatu). Otrais jautājums ir, vai apstrīdētais lēmums individuāli skar prasītāju tāpēc, ka tā piedalījās procesā, kuras rezultātā šis lēmums tika pieņemts.

Lēmuma ietekme uz prasītājas konkurences pozīciju

104. Strīdīgais jautājums ir par to, ciktāl apstrīdētajam atbalstam jāietekmē prasītājas konkurētspējas stāvoklis tirgū, lai tai būtu *locus standi* apstrīdēt Komisijas lēmumu saskaņā ar EKL 88. panta 3. punktu.

105. Ar savu otro un trešo apelācijas pamatu Komisija, pamatojoties uz spriedumu lietā *COFAZ* [38], pēc būtības apgalvo, ka, ja prasītāja konkurētspējas stāvoklis ir izšķirošais apsvērums, lai noteiktu, vai lēmums individuāli skar prasītāju, pasākuma, ar kuru tiek piešķirts atbalsts, ietekmei uz prasītāja konkurētspējas stāvokli vienmēr jābūt būtiskai, neatkarīgi no tā, vai lēmums ir ticis pieņemts saskaņā ar EKL 88. panta 2. vai 3. punktu, un pat neatkarīgi no jebkura cita apsvēruma. Saskaņā ar Komisijas teikto tas tā ir vēl jo vairāk, ja Komisijas lēmums attiecas uz vispārēju atbalsta sistēmu, kā tas ir šajā lietā.

37 — Skat. vispārīgi Winter, J. The rights of complainants in State aid cases judicial review of Commission decisions adopted under Article 88 (ex 93) EC. No: *Common Market Law Review*, 1999, Nr. 36, 521. lpp.; Soltész, U. un Bielesz, H. Judicial review of State aid decisions. No: *European Competition Law Review*, 2004, Nr. 133; Flynn, L. Remedies in the European Courts. No: Biondi, A. et al. (eds.) *The Law of State Aid in the EU*, Oxford, 2004, 283. lpp. Skat arī Azizi, J. Droits de la défense dans la procédure en matière d'aides d'Etat: le point de vue judiciaire. No: *Un rôle pour la défense dans les procédures communautaires de concurrence*, Bruylant, Bruxelles, 1997, 87., it īpaši 112.–120. lpp.

38 — 1986. gada 28. janvāra spriedums lietā 169/84 *COFAZ/Komisija* (*Recueil*, 391. lpp.).

Komisija uzskata, kad Pirmās instances tiesa, dažos spriedumos nosakot, ka prasītāja konkurences pozīcijai ir tikai jābūt ietekmētai un nevis būtiski ietekmētai, ir atkāpusies no Eiropas Kopienu Tiesas judikatūras un pieļāvusi tiesību kļūdu.

106. Kā es saprotu, tad pašreiz judikatūra attiecībā uz nosacījumiem, lai noteiktu, vai lēmums, kas tiek pieņemts saskaņā ar EKL 88. panta 3. punktu, individuāli skar prasītāju, izšķir divas situācijas.

107. Pirmā situācija attiecas uz prasībām atcelt lēmumu, jo Komisija nav uzsākusi EK līguma 88. panta 2. punktā paredzēto formālās pārskatīšanas procedūru, vai, lai saglabātu ar šo punktu noteiktās agrākās procesuālās tiesības. Uz šādu situāciju attiecas no spriedumiem lietās *Cook* un *Matra* izrietošā judikatūra [39].

108. Šādā situācijā prasītājiem jāpierāda, ka tie ir "ieinteresētās puses" EKL 88. panta 2. punkta izpratnē. Ja, lai noteiktu, ka prasītājus individuāli skar lēmums, izšķirošais faktors ir konkurence, tas nozīmē, ka jāpierāda, ka šis lēmums ietekmē to konkurētspējas stāvokli, kaut gan šai ietekmei nav jābūt būtiskai [40].

109. Ir vērts atcerēties, ka secinājumos lietā *Cook* ģenerāladvokāts Tezauro [*Tesauro*] attaisnoja mazāk stingra testa piemērošanu attiecībā uz pasākuma, ar kuru tiek piešķirts atbalsts, ietekmi uz prasītāja konkurētspējas stāvokli, kad tika apstrīdēts lēmums, kas pieņemts saskaņā ar EKL 88. panta 3. punktu, — attaisnoja tādējādi, ka "vienīgo informāciju, kas parasti ir pieejama uzņēmumiem, kas apstrīd lēmumu "neiebilst", tiem nosūta Komisija, vai šī pieejamā informācija ir tas kopsavilkums, kas tiek publicēts *Oficiālā Vēstneša* C sērijā. Tādēļ tiem nevar likt dokumentā, ar kuru tiek uzsākta tiesvedība, formulēt precīzus argumentus attiecībā uz atbalsta lielumu un ietekmi (kā, piemēram, iespaidu uz saņēmēja ražošanas izmaksām, pārmaiņas tirgus daļās vai iespaidu uz tirgus modeļiem)" [41]. Tādējādi, lai prasītājam būtu *locus standi* apstrīdēt Komisijas lēmu-

39 — 1993. gada 19. maija spriedums lietā C-198/91 *Cook*/Komisija (*Recueil*, I-2487. lpp.) un 1993. gada 15. jūnija spriedums lietā C-225/91 *Matra*/Komisija (*Recueil*, I-3203. lpp.).

40 — Skat. *inter alia* 39. zemsvītras piezīmē iepriekš minētos spriedumus lietās *Cook* un *Matra*; 34. zemsvītras piezīmē iepriekš minēto spriedumu lietā *Waterleiding*; Pirmās instances tiesas 1998. gada 15. septembra spriedumu lietā T-11/95 *BP Chemicals*/Komisija (*Recueil*, II-3235. lpp., 84.–89. punkts) attiecībā uz lēmumu, kas saskaņā ar EKL 88. panta 3. punktu tika pieņemts attiecībā uz trešo kapitālieguldījumu un kas tika apstrīdēts, pamatojoties uz spriedumiem lietās *Cook* un *Matra*, kā arī Pirmās instances tiesas 2001. gada 21. marta spriedumu lietā T-69/96 *Hamburger Hafen- und Lagerhaus* Komisija/Komisija (*Recueil*, II-1037. lpp.).

41 — Ģenerāladvokāta Tezauro [*Tesauro*] secinājumi lietā *Cook*, minēta iepriekš 40. zemsvītras piezīmē, 41. punkts.

mus neiebilst saskaņā ar EKL 88. panta 3. punktu, ģenerāladvokāts Tezauro uzskatīja, ka ir pietiekami, ja prasītājs pierāda, ka tas ar atbalstu saņemošo uzņēmumu ir atradies patiesā un nevis tikai otršķirīgā konkurences situācijā [42].

110. Attiecībā uz atbalsta sistēmas vispārīguma nozīmi, šķiet, judikatūra — kaut arī nekonsekventi [43] — atbalsta ietekmes uz prasītāja konkurētspējas stāvokli noteikšanai piemērojot stingrāku kritēriju, ja atbalsta sistēma ir vispārīga.

Pirmās instances tiesa atzina, ka šīs lietas fakti atšķirās no situācijām lietās *Cook* un *Matra*. Divas pēdējās minētās lietas attiecās uz prasībām, ko bija iesnieguši patiesi atbalsta saņēmēja konkurenti pret lēmumiem, kas piešķīra īpašu atbalstu, kamēr lietā *Kahn* apstrīdētais lēmums attiecās uz vispārīgu atbalsta sistēmu, kuras potenciālie labuma guvēji bija noteikti tikai vispārīgi un abstrakti. Patiesie labuma guvēji varēja rasties tikai pēc tam, kad būtu ticis pieņemts individuāls lēmums piešķirt atbalstu. Šādos apstākļos, "pirms tiek pieņemts lēmums par vispārīgu atbalsta sistēmu un tādējādi pirms saskaņā ar šo sistēmu tiek piešķirti individuāli atbalsti, nevar pastāvēt "konkurējoši uzņēmumi", kuri varētu paļauties uz Līguma [88. panta 2. punktā] noteiktajām garantijām" [45], kā tas bija lietās *Cook* un *Matra* apskatītajā situācijā.

111. Lietā *Kahn* [44] prasītājs, *inter alia*, pamatojās uz *Cook* judikatūru, lai apstrīdētu Komisijas lēmumu saskaņā ar EKL 88. panta 3. punktu atļaut vispārīgu atbalsta sistēmu, kas vēl nebija tikusi piemērota praksē, pieņemot individuālus lēmumus par atbalstu.

112. Otrā situācija attiecas uz prasībām par lēmumu atcelšanu, kas balstītas uz citiem pamatiem nekā tiem, kas minēti *Cook* un *Matra* judikatūrā. Šajā gadījumā judikatūra nosaka, ka jāpiemēro tradicionālais un stingrākais *Plaumann* tests, kas atbilst Eiropas Kopienu Tiesas judikatūrā, kas nav saistīta ar

42 — Turpat.

43 — Skat., piemēram, spriedumu lietā *Hamburger Hafen und Lagerhaus*, minēts 40. zemsvītras piezīmē, kas attiecās uz prasības pieteikumu, kas, balstoties uz spriedumiem lietās *Cook* un *Matra*, bija iesniegts, apstrīdot divus saskaņā ar EKL 88. panta 3. punktu pieņemtus Komisijas lēmumus, no kuriem viens attiecās uz individuālu atbalstu un otrs — uz vispārēju atbalsta sistēmu. Pirmās instances tiesa attiecībā uz abiem lēmumiem tomēr sprieda līdzīgā veidā, nepievēršot sevišķu uzmanību apstrīdēto valsts atbalstu vispārējajam vai individuālajam raksturam.

44 — Pirmās instances tiesas 1996. gada 5. jūnija spriedums lietā T-398/94 *Kahn Scheppvaart*/Komisija (*Recueil*, II-477. lpp.). Skat. arī iepriekš 25. zemsvītras piezīme minēto spriedumu lietā *ADLU*, 42.–46. punkts, un 2001. gada 31. maija spriedumu lietā C-41/99 P *Sadam Zuccherifici* Komisija/Padome (*Recueil*, I-4239. lpp., 29. punkts). Lai gan divas pēdējās lietas neattiecas uz Komisijas lēmumiem necelt iebildumus saskaņā ar EKL 88. panta 3. punktu, tie parāda stingrāku pieeju jautājumiem par *locus standi*, kad tiek apskatītas vispārējas atbalsta sistēmas.

45 — Spriedums lietā *Kahn Scheppvaart*/Komisija, minēts iepriekšējā zemsvītras piezīmē, 49. punkts.

valsts atbalstu, vispārīgi pieņemtajai ierobežojošajai pieejai jautājumam par to, vai lēmums individuāli skar prasītāju saskaņā ar EKL 230. panta ceturto daļu un kas apstiprināta spriedumos lietās *UPA* [46] un *Jégo-Quéré* [47].

113. Kad *Plaumann* tests tiek piemērots lietās par valsts atbalstu, kas neatbilst pirmajai situācijai, šķiet, ka judikatūra nosaka, ka prasītājam jāpierāda, ka tā konkurētspējas stāvoklis tirgū ir ticis būtiski ietekmēts. Tas tā ir attiecībā uz prasībām par to lēmumu atcelšanu, ko Komisija pieņēmusi pēc formālas pārskatīšanas procedūras saskaņā ar EKL 88. panta 2. punktu [48]. Spriedumā lietā *Skibsværftsforeiningen* Pirmās instances tiesa izskaidroja, ka tas pats tests tiks piemērots, ja prasītājs, neatsaucoties uz *Cook* un *Matra* judikatūru, apstrīd lēmumu, ko Komisija pieņēmusi saskaņā ar EKL 88. panta 3. punktu [49].

114. Īsumā no judikatūras tās pašreizējajā attīstības stadijā izriet, ka, ja prasītāji, pamatojoties uz *Cook* un *Matra* judikatūru, apstrīd Komisijas lēmumu, kas pieņemts saskaņā ar EKL 88. panta 3. punktu, viņu piekļuve Tiesai ir atvieglota. Ja viņi apstrīd saskaņā ar EKL 88. panta 3. punktu pieņemtu Komisijas lēmumu kādu citu iemeslu dēļ, tad viņiem ir pilnībā jāizpilda *Plaumann* testa prasības, kas atbalsta saņēmēju konkurentu gadījumā nosaka, ka to konkurētspējas stāvoklim jābūt būtiski ietekmētam.

115. Pašreizējā lieta attiecas uz saskaņā ar EKL 88. panta 3. punktu pieņemtu Komisijas lēmumu, ar ko apstiprina vispārēju atbalsta sistēmu, ko prasītāja ir apstrīdējusi, pamatojoties uz iemesliem, kas atšķiras no *Cook* un *Matra* judikatūrā minētajiem. Tādēļ tā atbilst iepriekš aprakstītajai otrajai situācijai. Attiecīgi prasītāja apmierinās *Plaumann* testa prasības tikai tad, ja tā var pierādīt, ka zemes iegūšanas sistēmas rezultātā tiek būtiski ietekmēts tās biedru konkurētspējas stāvoklis. Tas tā ir it īpaši tādēļ, ka atbalsta sistēma ir vispārēja.

116. Pārsūdzētajā spriedumā pēc tam, kad Pirmās instances tiesa bija interpretējusi prasības priekšmetu, tā uzskatīja, ka prasītāja atbilda pirmajai situācijai, un atzina, ka atbalsta piešķiršana ietekmēja dažu prasītājas biedru konkurētspējas stāvokli tirgū un tādēļ lēmums tos skāra individuāli. Šis secinājums

46 — 2002. gada 25. jūlija spriedums lietā C-50/00 *Unión de Pequeños Agricultores*/Padome (*Recueil*, I-6677. lpp.)

47 — 2004. gada 1. aprīļa spriedums lietā C-263/02 P Komisija/*Jégo-Quéré* (*Recueil*, I-3425. lpp.).

48 — Skat. iepriekš 38. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *COFAZ*/Komisija un *inter alia* Tiesas 2000. gada 23. maija spriedumu lietā C-106/98 P *Comité d'entreprise de la société française de production* Komisija/Komisija (*Recueil*, I-3659. lpp., 40 un 41. punkts); Pirmās instances tiesas 1997. gada 5. novembra spriedumu lietā T-149/95 *Ducros*/Komisija (*Recueil*, II-2031. lpp., 34. punkts) un 1998. gada 15. septembra spriedumu lietā *BP Chemicals*, minēts 40. zemsvītras piezīmē, par apstrīdētā sprieduma daļām, kas attiecas uz diviem pirmajiem kapitālieguldījumiem, 77.–79. punkts.

49 — Spriedums lietā *Skibsværftsforeningen*, minēts iepriekš 26. zemsvītras piezīmē, 47. punkts.

izrietēja no atzinuma, ka apvienības biedri bija tirgus dalībnieki, it sevišķi lauksaimnieki, mežsaimnieki un uzņēmumi, kas darbojās lauksaimniecības nozarē. Tā kā Pirmās instances tiesa nešaubījās, ka lauksaimniecībā izmantojamas zemes vai meža iegūšana ir būtisks lauksaimnieka vai mežsaimnieka komerciālās stratēģijas un konkurētspējas stāvokļa elements, tā secināja, ka attiecīgā zemes iegūšanas sistēma tos noteikti ietekmēja [50].

117. Kaut gan Pirmās instances tiesas secinājumi pārsūdzētajā spriedumā varētu būt pietiekami, lai noteiktu, ka starp apvienības biedriem un atbalsta sistēmas izmantotājiem pastāv zināmas konkurences attiecības, pēc manām domām, šie secinājumi nav pietiekami, lai varētu atzīt, ka ir tikusi būtiski ietekmēta apvienības biedru tirgus pozīcija, ko pieprasa stingrākais *Plaumann* tests. Ņemot vērā iesniegtos pierādījumus, man šķiet, ka konkurences attiecības spriedumā nav tikušas pietiekami labi pamatotas un, pēc manām domām, tās ir pārāk nepārliecinošas, jo atbalsta pasākums tikai potenciāli un netieši ietekmē apvienības biedru tirgus pozīciju. Ja neņem vērā vispārīgās atsauces uz lauksaimniecības un zemkopības nozari, nav tikusi veikta tirgus analīze, lai parādītu, tieši kurš apvienības biedru produkts vai ģeogrāfiskā tirgus daļa konkurētu ar atbalsta saņēmējiem, izņemot konkurenci, kas rodas tikai tāpēc, ka viņi visi ir lauksaimnieki vai mežsaimnieki.

118. Patiesi, kā norādīja Komisija, visi Eiropas Savienības lauksaimnieki ir zemes iegūšanas sistēmas izmantotāju potenciāli konkurenti. Šāda pārmērīgi plaša pieeja ir pretrunā Pirmās instances tiesas rūpīgajai tirgus analīzei, ko tā veic gadījumos, kad ir nepieciešams sniegt pierādījumus par būtisku ietekmi uz prasītāja konkurences pozīciju [51]. Turklāt tā šķiet esam pretrunā Līguma noteikumiem, jo kritērijs, kas nosaka ietekmi uz prasītāja konkurētspējas stāvokli, jāapskata kontekstā, kurā jāpierāda, ka lēmums individuāli skar prasītāju; tādējādi jāpierāda, ka pastāv ietekme, kas kaut kādā veidā nošķir prasītāju no citiem.

119. Tas ir vēl jo svarīgāk, ņemot vērā apstrīdētās atbalsta sistēmas vispārējo raksturu. Abas puses piekrīt, ka apstrīdētais lēmums attiecas uz vispārēju atbalsta sistēmu, kas laikā, kad šī lieta tika izskatīta pirmajā instancē, vēl nebija tikusi piemērota, pieņemot atsevišķus lēmumus par atbalsta piešķiršanu. Tā kā tajā laika posmā nevarēja pastāvēt "konkurējoši uzņēmumi" lietas

50 — Skat. šo secinājumu 46. punktu.

51 — Skat. *inter alia* spriedumu lietā *Skibsværftsforeningen*, minēts iepriekš 28. zemsvītras piezīmē, 46.–48. punkts.

Kahn izpratnē, prasītāja neatbilstu arī šajā lietā noteiktā *locus standi* testa prasībām [52].

120. Tādēļ es secinu, ka, ņemot vērā atbalsta sistēmas vispārējo raksturu un to, ka prasītāja nav parādījusi, kā šī sistēma būtiski ietekmē tās biedru konkurētspējas stāvokli, kas jāpierāda saskaņā ar judikatūru tās pašreizējā attīstības stadijā, Pirmās instances tiesa ir kļūdījusies, secinot, ka šī iemesla dēļ apstrīdētais lēmums individuāli skāra prasītāju.

122. Ar savu piekto apelācijas pamatu Komisija apgalvo, ka, pirmkārt, prasītāja šo pamatu netika izvirzījusi nevienā stadijā un tāpēc Pirmās instances tiesa pieļāva tiesību kļūdu, pēc savas iniciatīvas izvirzot jaunu prasības pamatu. Otrkārt, Komisija apstrīd Pirmās instances tiesas secinājumu, ka prasītājas dalība procedūrā tai deva procesa dalībnieces statusu lietu *Van der Kooy* un *CIRFS* izpratnē. Visbeidzot, Komisija apstrīd Pirmās instances tiesas secinājumu [55], ka 1999. gada 20. janvāra lēmums nebija vērsts pret prasītājas interesēm. Saskaņā ar Komisijas iesniegtajiem argumentiem tad, kad Pirmās instances tiesa nonāca pie šiem secinājumiem, tā pieļāva tiesību kļūdu un pieļāva acīmredzamu kļūdu tās veiktajā faktu izvērtējumā.

Prasītājas kā procesa dalībnieces statuss

121. Pirmās instances tiesa pārsūdzētajā spriedumā atzina, ka turklāt prasītāju kā apvienību var uzskatīt par individuāli skartu ar apstrīdēto lēmumu, ciktāl tā apgalvoja, ka viņai bija specifiskas intereses tā rīkoties, jo ar apstrīdēto lēmumu tika ietekmēts viņas procesuālais stāvoklis. Šis Pirmās instances tiesas secinājums izrietēja no judikatūras, kas saistīta ar lietām *Van der Kooy* [53] un *CIRFS* [54].

123. Lietā *Van der Kooy* prasītāji apstrīdēja Komisijas lēmumu, kas bija pieņemts, pamatojoties uz EKL 88. panta 2. punktu, saskaņā ar kuru tika atzīts, ka Nīderlandes gāzes tarifu sistēma, kurā priekšroka bija dota siltumnīcu izmantotājiem, bija pretrunā kopējā tirgus noteikumiem. Viens no prasītājiem — *Landbouwschap*, publisko tiesību subjekts, kas izveidots lauksaimniecības uzņēmumu kopīgo interešu aizstāvībai, pārstāvēja siltumnīcu izmantotāju intereses pārrunās ar gāzes piegādātāju par gāzes tarifiem. Tiesa uzskatīja, ka, lai gan *Landbouwschap* nevarēja būt individuāli skarta ar lēmumu kā atbalsta saņēmēja, apstrīdētais lēmums ietek-

52 — Skat. arī 44. zemsvītras piezīmē minēto judikatūru.

53 — 1988. gada 2. februāra spriedums apvienotajās lietās 67/85, 68/85 un 70/85 *Van der Kooy* Komisija (*Recueil*, 219. lpp.).

54 — Spriedums lietā *CIRFS*, minēts 29. zemsvītras piezīmē.

55 — Pārsūdzētā sprieduma 67.–69. punkts.

mēja tās statusu kā pārrunu par gāzes tarifiem dalībnieci siltumnīcu izmantotāju vārdā un šajā sakarā tā bija individuāli skarta ar šo lēmumu.

124. Prasītājs lietā *CIRFS* apstrīdēja Komisijas lēmumu, ar kuru tika atzīts, ka atbalstam sintētisko šķiedru sektorā nebija jāpiemēro EKL 88. panta 3. punktā noteiktā iepriekšējās paziņošanas procedūra, jo šis atbalsts bija pastāvējis jau iepriekš un uz to attiecās iepriekšējs Komisijas lēmums. Tiesa atzina, ka *CIRFS* bija individuāli skarta ar lēmumu, jo tai ir bijusi ļoti nozīmīga loma Komisijas procedūrā.

125. No pašreizējās lietas materiāliem izriet, ka pirmajā instancē prasītāja apgalvoja, ka apstrīdētais lēmums to individuāli skāra tādēļ, ka procedūrā tai bijusi izšķiroša loma. Kaut gan tā īsumā atsaucās uz attiecīgo judikatūru, prasītāja neapgalvoja, ka tā būtu bijusi procesa dalībniece *Van der Kooy* un *CIRFS* judikatūras izpratnē. Prasītāja izvirzīja šo pamatu tikai Pirmās instances tiesas sēdē — tātad pārāk vēlu — un arī tad tikai ļoti virspusēji. Apelācijas procedūras gaitā šajā Tiesā un atbildot uz piekto apelācijas pamatu, prasītāja būtiski nemainīja šo nostāju. Gluži pretēji, tā apstiprināja savu uzskatu, ka pēc tās domām šis pamats nebija būtisks šīs lietas atrisinājumam, jo tās *locus standi* varēja tikt apstiprināts saskaņā ar citiem pamatiem. Ņemot to vērā, var uzskatīt, ka Pirmās instances tiesai nevajadzēja pieņemt šo pamatu un ka tādējādi netika ņemtas vērā Komisijas tiesības uz aizstāvību.

126. Tāpat es nevaru piekrist Pirmās instances tiesas atzinumam, ka 1999. gada 20. janvāra lēmums nebija vērsts pret prasītājas interesēm, ja, kā atzīst Tiesa, ar apstrīdēto lēmumu, kurš, kā skaidri saprotams, negatīvi ietekmē prasītājas biedrus, tieši piemēro šo iepriekšējo lēmumu.

127. Tomēr es neveikšu sīkāku šo apsvērumu analīzi, jo uzskatu, ka šo jautājumu var atrisināt, atsaucoties uz citiem pamatiem.

128. Kaut gan prasītāja aktīvi piedalījās procedūrā, kuras rezultātā tika pieņemts 1999. gada 20. janvāra lēmums un attiecīgi arī apstrīdētais lēmums, es neuzskatu, ka šis fakts pats par sevi ir pietiekams iemesls, lai

saskaņā ar *Van der Kooy* un *CIRFS* judikatūru tiktu atzīts, ka prasītājai ir *locus standi*[56].

129. Fakts, ka apvienība sazinās ar Komisiju procedūrā saskaņā ar Līguma noteikumiem par valsts atbalstu, lai aizstāvētu savu biedru kopējās intereses, pats par sevi nav pietiekams, lai saskaņā ar šo judikatūru tiktu atzīts, ka apvienībai ir *locus standi*[57].

130. Prasītāju loma lietās *Van der Kooy* un *CIRFS*, kā rezultātā tika pieņemti šajās lietās apstrīdētie pasākumi, bija būtiski nozīmīgāka nekā *ARE* loma pašreizējās lietas kontekstā.

131. Spriedumā lietā *Van der Kooy* Eiropas Kopienu Tiesa atzina, ka *Landbouwschap* kā pārrunu par gāzes tarifiem dalībniece tika aktīvi piedalījusies procedūrā saskaņā ar 93. panta 2. punktu, iesniedzot Komisijai rakstiskus apsvērumus un visas procedūras laikā uzturot ciešus kontaktus ar atbildīgajām amatpersonām. Tā bija viena no līgumslēdzējām pusēm līgumā, saskaņā ar kuru tika noteikts Komisijas aizliegtais tarifs, un kā tāda tā tika vairākkārt minēta Komisijas lēmumā.

132. Arī lietā *CIRFS* prasītājas loma bija ļoti nozīmīga. *CIRFS* bija starptautiska apvienība, kuras biedri bija galvenie sintētisko šķiedru ražotāji. Šo ražotāju vārdā tā veica vairākas darbības attiecībā uz Komisijas definēto šīs jomas pārkārtošanas politiku. Tā it sevišķi kalpoja kā Komisijas sarunu partneris attiecībā uz "disciplīnas" nodibināšanu šajā sektorā un tās paplašināšanu un piemērošanu un tā bija piedalījusies sarunās ar Komisiju, iesniedzot tai rakstveida apsvērumus un uzturot ciešu kontaktu ar atbildīgajiem departamentiem.

56 — Kā Pirmās instances tiesa norādīja spriedumā lietā *Kahn*, "tikai tas fakts, ka prasītājs iesniedza sūdzību Komisijai un šajā sakarā sarakstījās un tikās ar Komisijas pārstāvjiem, nevar tikt uzskatīts par tikai prasītājam piemītošu apstākli, kas to individuāli atšķir no visām citām personām un tādējādi dod tam tiesības iesniegt prasību pret vispārēju atbalsta sistēmu." Spriedums lietā *Kahn*, minēts iepriekš 44. zemsvītras piezīmē, 42. punkts.

57 — Spriedums lietā *ADLU*, minēts 25. zemsvītras piezīmē, 60. punkts. Pirmās instances tiesa šajā spriedumā atzina arī, ka tas, ka prasītāja apvienība ir piedalījusies dažās sanāksmēs ar valsts iestādēm, nedeva tai procesa dalībnieces statusu lietu *Van der Kooy* un *CIRFS* izpratnē.

133. Tas tā nav ar prasītāju šajā lietā. Prasītāja, tāpat kā citas iesaistītās puses, tikās ar Komisijas amatpersonām un iesniedza savus argumentus formālās pārskatīšanas procedūras pierastā gaitā saskaņā ar EKL 88. panta 2. punktu. No lietas materiāliem izriet, ka pati prasītāja Komisijai nosūtīja tikai sešas vēstules, no kurām divas tikai attāli attiecās uz lietas būtību. Prasītāja nebija sarunu dalībniece attiecībā uz zemes iegūšanas sistēmu ne valsts, ne Kopienu līmenī. Tādēļ tās loma nav pielīdzināma *Landbouwschap* vai *CIRFS* lomai, un prasītāju nevar uzskatīt par individuāli skartu ar apstrīdēto lēmumu kā sarunu dalībnieci.

134. No pastāvīgās judikatūras izriet, ka Eiropas Kopienu Tiesas kompetencē apelācijas tiesvedībā ietilpst Pirmās instances tiesas veiktās faktu juridiskās kvalifikācijas un no šiem faktiem izdarīto juridisko secinājumu pārbaude [58]. Līdz ar to es secinu, ka, uzskatot prasītāju par procesa dalībnieci *Van der Kooy* un *CIRFS* lietu izpratnē un atzīstot, ka šī iemesla dēļ prasītāja bija individuāli skarta ar lēmumu, Pirmās instances tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu.

135. No tā izriet, ka Pirmās instances tiesa kļūdaini noraidīja Komisijas iebildumus par prasības nepieņemamību, un tāpēc nav nepieciešams apskatīt apelācijas sesto un septīto pamatu.

Eiropas Kopienu Tiesas spriedums

136. Atbilstoši Tiesas Statūtu 61. pantam, ja apelācijas sūdzība tiek atzīta par pamatotu, Eiropas Kopienu Tiesai jāatceļ Pirmās instances tiesas spriedums, bet tā pati var pieņemt spriedumu lietā, ja to ļauj tiesvedības stadija. Savā apelācijas sūdzībā Komisija lūdza Eiropas Kopienu Tiesu ne tikai atcelt pārsūdzēto spriedumu, bet arī atzīt, ka prasība nav pieņemama, jo prasītāja nav individuāli skarta EKL 230. panta izpratnē. Pēc manām domām, Tiesas rīcībā ir visa nepieciešamā informācija, lai izlemtu pieņemamības jautājumu, un tas tai arī jādara procesuālās ekonomijas un pareizas tiesvedības interesēs.

58 — Skat. *inter alia* 2002. gada 10. decembra spriedumu lietā C-312/00 P Komisija/*Camar* un *Tico* (*Recueil*, I-11355. lpp., 69. punkts); 1998. gada 28. maija spriedumu lietā C-7/95 P *Deere*/Komisija (*Recueil*, I-3111. lpp., 21. punkts) un 2001. gada 2. oktobra spriedumu lietā C-449/99 P *EIB*/*Hautem* (*Recueil*, I-6733. lpp., 44. un 45. punkts).

137. Pēc manām domām, no iepriekš minētās analīzes izriet, ka prasītāja neatbilda prasībām, lai viņu varētu atzīt par individuāli skartu ar lēmumu, un ka prasība jānoraida kā nepieņemama.

Judikatūras pārskatīšana

138. Visbeidzot es vēlētos komentēt pašreizējo tiesību attīstības stadiju attiecībā uz fizisku un juridisku personu tiesībām apstrīdēt Komisijas lēmumus, kas pieņemti saskaņā ar EKL 88. panta 3. punktu. Judikatūra, kas attiecas uz šo jautājumu, ir acīmredzami neapmierinoša, jo tā ir sarežģīta, šķietami neloģiska un nekonsekventa. Komentētāji ir vairāk nekā pietiekami norādījuši šīs grūtības [59], un tās ir acīmredzamas arī salīdzinoši īsajā, šajos secinājumos ietvertajā, vērtējumā. Lai šīs grūtības tiktu izklāstītas pilnībā, šiem secinājumiem būtu vajadzējis būt pārmērīgi gariem.

139. Pēc manām domām, ir jāatzīst, ka šīs grūtības izriet no Eiropas Kopienu Tiesas spriedumiem lietās *Cook* un *Matra*. Bija iecerēts, ka šie spriedumi dos pilnīgāku aizsardzību konkurentiem gadījumos, kad Komisija izlemj neuzsākt 88. panta 2. punktā paredzēto procedūru — šāda aizsardzība šajos gadījumos tiek uzskatīta par nepieciešamu tāpēc, ka prasītājam varētu nebūt pietiekami daudz informācijas, lai pierādītu, ka viņš ir individuāli skarts ar lēmumu. Šķiet, ka bija iecerēts, ka tas, ka prasītājam saskaņā ar 88. panta 3. punktu nav procesuāla statusa, tiks kompensēts, piešķirot tam "ieinteresētās puses" statusu saskaņā ar 88. panta 2. punktu. Tomēr tā rezultātā zināmā mērā nesaprotamā veidā ir tikuši savienoti no 88. panta 2. punkta un 88. panta 3. punkta izrietošie kritēriji par tiesībām celt prasību, un tādējādi plašam personu lokam ir tikušas dotas tiesības celt prasību; protams, ka daudzas personas varētu apgalvot, ka, ja būtu uzsākta procedūra saskaņā ar 88. panta 2. punktu, tās būtu bijušas "ieinteresētās puses". Durvis, kas attiecībā uz 88. panta 3. punktu tādējādi tika atvērtas pārāk plaši, pēc tam vajadzēja pievērt ar dažādu judikatūras uzlabojumu palīdzību, kā rezultātā šī judikatūra kļuva aizvien sarežģītāka un nesaprotamāka.

140. Man turklāt nav skaidrs, kā šajās lietās tiek attaisnota atkāpšanās no 230. panta

59 — Skat. iepriekš 37. zemsvītras piezīmi.

ceturtās daļas noteikumiem. Protams, ir taisnība, ka, tā kā lēmumi saskaņā ar 88. panta 3. punktu tiek pieņemti agrā stadijā, persona, kuru iespējami varētu ietekmēt plānotais atbalsts, var par tā sekām neko daudz nezināt. Tādēļ, apstrīdot lēmumu, kas pieņemts saskaņā ar 88. panta 3. punktu, šādai personai var nebūt pietiekami daudz informācijas, lai prasības pieteikumā Pirmās instances tiesā pierādītu, ka viņu individuāli skar lēmums. Bet šīs tiesvedības gaitā Komisija (un, iespējams, arī attiecīgā dalībvalsts, ja tā iesaistās tiesvedībā), ja nepieciešams, noteikti sniegs pietiekami daudz informācijas, atbildot uz Tiesas uzdotajiem jautājumiem, lai Tiesa varētu izlemt, vai lēmums individuāli skar prasītāju.

141. Pēc manām domām, labākais risinājums būtu atgriezties pie EKL 230. panta ceturtās daļas noteikumiem un visos gadījumos, kad prasītājs apstrīd lēmumu, kas pieņemts saskaņā ar 88. panta 3. punktu, pārbaudīt, vai šī persona ir skarta tieši un individuāli, neatkarīgi no norādītajiem prasības pamatiem. Tomēr prasībām, kas jāizpilda, lai prasītājs tiktu atzīts par individuāli skartu, nav jābūt tik šauri interpretētām, kā tās bija spriedumā lietā *Plaumann*, it sevišķi tādēļ, ka Kopienu tiesas citās saistītās jomās — konkurences noteikumos, kas attiecas uz uzņēmumiem (EKL 81. un 82. pants), un dempinga gadījumos attiecībā uz prasītāju tiesībām iesniegt prasību — pamatoti ir piemērojušas brīvākus noteikumus. Tomēr prasība, lai prasītājs būtu individuāli skarts, ir atšķirīga no "ieinteresēto pušu" jēdziena.

142. Prasītājam, kurš apstrīd saskaņā ar EKL 88. panta 3. punktu pieņemtu lēmumu, tādējādi būtu jāpierāda, ka tas ar šo lēmumu ir skarts gan tieši, gan kaut kādā veidā arī individuāli. Protams, ka varētu būt grūtāk pierādīt, ka prasītājs ir individuāli skarts gadījumā, ja pati atbalsta sistēma ir vispārīga. Turklāt prasītāju apvienība nebūs izdevīgākā (un arī ne mazāk izdevīgā) pozīcijā kā tās pārstāvētie prasītāji, kuriem pašiem jābūt kaut kādā veidā individuāli skartiem. Šķiet, ka šīs tieši no Līguma izrietošās sekas būtu pamatotas. Pēc manām domām, šāda pieeja palīdzētu atrisināt daudzas no judikatūras izrietošās problēmas.

143. Kā šo ieteikto pieeju varētu piemērot pašreizējai lietai? Šķiet, ka jau uzskaitīto iemeslu dēļ, saskaņā ar šo pieeju prasība būtu nepieņemama. Prasītāja nav pierādījusi, ka tā pati vai kāds no tās biedriem ir tikuši individuāli skarti.

Secinājumi

144. Ņemot vērā visus iepriekš minētos iemeslus, es uzskatu, ka Tiesai vajadzētu:

1) atcelt pārsūdzēto spriedumu;

2) noraidīt kā nepieņemamu *Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum* celto prasību;

3) piespriest *Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum* segt tiesāšanās izdevumus pirmajā un apelācijas instancē, izņemot Vācijas Federatīvās Republikas tiesāšanās izdevumus pirmajā instancē, jo tai kā dalībvalstij, kas iestājusies lietā, savi izdevumi ir jāsedz pašai.